

Jan Krzysztof Solarz

Ewolucja instytucjonalna systemów finansowych w Holandii i w Japonii

Długi okres ujawnia punkty zwrotne ewolucji instytucjonalnej. Tkwią one wewnątrz (Holandia) lub na zewnątrz (Japonia) systemu.

druk pdf epub mobi

edu-Libri

Fragment książki
materiał promocyjny

Ewolucja instytucjonalna
systemów finansowych
w Holandii i w Japonii

Jan Krzysztof Solarz

Ewolucja instytucjonalna systemów finansowych w Holandii i w Japonii

edu-Libri

Kraków-Legionowo 2017

© edu-Libri s.c. 2017

Redakcja merytoryczna i korekta: Danuta Kamińska-Hass

Korekta: edu-Libri

Projekt okładki i stron tytułowych: GRAFOS

Ilustracja na okładce: 80monkeys/iStock

Recenzent: prof. dr hab. Stanisław Flejterski

Publikacja została dofinansowana ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznanych Wydziałowi Nauk o Zarządzaniu i Bezpieczeństwie Społecznej Akademii Nauk na utrzymanie potencjału badawczego

Wydawnictwo edu-Libri
ul. Zalesie 15, 30-384 Kraków
e-mail: edu-libri@edu-libri.pl

Skład i łamanie: GRAFOS
Druk i oprawa: OSDW Azymut Sp. z o.o.
Łódź ul. Senatorska 31

ISBN druk 978-83-63804-97-8
ISBN e-book (ePDF) 978-83-63804-98-5
ISBN e-book (epub) 978-83-63804-99-2
ISBN e-book (mobi) 978-83-65648-00-6

Spis treści

Wstęp	7
Część I. Instytucjonalna teoria ewolucji systemu finansowego	17
U1. Uwagi wstępne	19
Rozdział 1. Czynniki ewolucji systemów finansowych w Holandii i w Japonii	50
1.1. Wojna	51
1.2. Religia	57
1.3. Naciski zewnętrzne (presja obcych – <i>gaiatsu</i>)	61
1.4. Modele kapitalizmu	67
1.5. Analiza przypadku	69
Podsumowanie	69
Rozdział 2. Specyficzne czynniki rozwoju systemów finansowych w Holandii i w Japonii.....	71
2.1. Tradycja międzynarodowej bankowości prywatnej	72
2.1.1. Pieniądz międzynarodowy	72
2.1.2. Domy bankowe (<i>merchant banks</i>)	77
2.1.3. Tradycja międzynarodowej bankowości publicznej	79
2.2. Bankowość publiczna opóźnionej industrializacji	84
2.3. Banki centralne jako sojusznik banków międzynarodowych	86
Podsumowanie	90
Część II. Przeszłość systemów finansowych w Holandii i w Japonii	93
U2. Uwagi wstępne	95
Rozdział 3. Stadia rozwoju instytucjonalnego w Japonii	97
3.1. Stagnacyjna równowaga instytucjonalna rządów Tokugawa (1603–1868).....	98
3.2. Rozwojowa równowaga instytucjonalna (<i>Japan Incorporated</i>)	103
3.3. Stagnacyjna nierównowaga instytucjonalna straconych dekad Japonii	105
3.4. W poszukiwaniu nowego ładu instytucjonalnego w Japonii	114
Rozdział 4. Charakterystyka rozwoju systemów finansowych w Holandii i w Japonii.....	116
4.1. Japonia	116
4.2. Holandia	129

Część III. Teraźniejszość systemów finansowych w Holandii i w Japonii	145
U3. Uwagi wstępne	147
Rozdział 5. Rozwój systemów bankowych w Holandii i Japonii w XXI wieku	151
Podsumowanie	163
Rozdział 6. Rozwój rynków finansowych w Holandii i w Japonii w XXI wieku	164
6.1. Przesłanki, przebieg i następstwa kryzysu deflacji	175
Podsumowanie	189
Część IV. Przyszłość systemów finansowych w Holandii i w Japonii	193
U4. Uwagi wstępne	195
Rozdział 7. <i>Shadow banking</i> w Holandii i w Japonii	198
7.1. <i>Shadow banking</i> – definicje	199
7.2. <i>Shadow banking</i> w Holandii i w Japonii	205
7.3. Hybrydowe pośrednictwo finansowe na świecie	207
7.4. Systemowe innowacje	208
7.5. Inne formy pieniądza ponadnarodowego	211
7.6. Szanse i zagrożenia dla globalnego ładu gospodarczego i społecznego wynikające z podważenia monopolu banków centralnych na emisję pieniądza	218
Rozdział 8. Starzenie się ludności i jej wpływ na przyszłość systemów finansowych w Holandii i w Japonii	226
8.1. Osobliwości gospodarstw domowych seniorów	231
8.2. Majątek gospodarstw domowych seniorów	234
8.3. Transfery międzypokoleniowe i wewnątrzpokoleniowe	239
8.4. Ład instytucjonalny gospodarstw domowych seniorów	241
Podsumowanie	243
Zakończenie	245
Summary	252
Bibliografia	254
Indeks	273

Wstęp

Tradycja akademicka nakazuje, aby we wstępie postawić pytanie poznawcze oraz zaprezentować metodę rozstrzygnięcia o poprawności odpowiedzi na nie. Jednocześnie należy przedstawić motywację, dlaczego książka jest warta uwagi Czytelnika i wydawcy.

Wybór metody badawczej zawsze jest ściśle powiązany z przedmiotem badania. Ani metoda jakościowa, związana z badaniami terenowymi, ani metoda ilościowa, czyli metoda ekonometrycznego modelowania, nie zostały tutaj użyte. Pierwsza metoda nie została wykorzystana, gdyż wymaga ona znajomości języka holenderskiego i japońskiego oraz zaakceptowania obecności badacza w danej społeczności. Druga metoda – ilościowa, czyli metoda modelowania ekonometrycznego na podstawie danych z wiarygodnych źródeł, pozwala badać jedynie to, co jest już opisane za pomocą odpowiednio długich ciągów danych statystycznych. W ten sposób bada się efektywność instytucjonalną. Do jej pomiaru wykorzystuje się ratingi swobody gospodarowania, jakości systemu tworzenia i egzekucji prawa oraz jakości instytucji finansowych. Tego typu badania z natury obejmują krótki okres 7–15 lat.

W niniejszej pracy zastosowano metodę porównawczą. Do przeprowadzenia tego typu badania niezbędna jest teoria ewolucji ładu instytucjonalnego, która pozwala na porównanie, oraz dane pozwalające na zastosowanie metody analizy przypadku. Wadą tego typu badań porównawczych jest zasadnicza trudność przy uogólnianiu uzyskanych wyników badań.

Przyjęta metoda badacza, czyli porównawcza analiza przypadków, wymusza pewien nadmiar informacji o kontekście historycznym i instytucjonalnym badanych zjawisk. Metoda analizy przypadków wystawia autora na krytykę ze strony Czytelników znających opisywane kraje. Japończycy zapewne uważają, iż są na tyle wyjątkowi, że nikt, kto nie jest Japończykiem, nie jest w stanie rzetelnie i w pełni opisać ich praktykę. Bardzo szeroko i skrupulatnie tłumaczą na japoński książki o sobie, przy czym niezbyt często tłumaczą książki rodzimych autorów na temat własnego kraju na języki kongresowe.

Asymetria informacji o Japonii jest trudna do przezwyciężenia. Autor szeroko wykorzystał publikacje japońskich uczonych dostępne w językach kongresowych. W znakomitej większości przypadków są to książki pisane przez emigrantów z Japonii.

W ten sposób nadmiernie eksponowane są głosy tych uczonych, którzy mogą mieć zastrzeżenia do tego, co się dzieje w Japonii.

Japońscy Czytelnicy mogą mieć za złe autorowi dobranie do porównania Holandii. W świadomości współczesnych Japończyków jest to kraj peryferyjny, niegodny porównania z Japonią. Nie przyjmują oni do wiadomości, że holenderski system bankowy jest siódmy co do wielkości na świecie oraz że w międzynarodowych badaniach jakości życia Holandia znalazła się w 2014 r. na trzecim miejscu, a Japonia na miejscu dziesiątym. To prawda, że Japonia ma trzy instytucje finansowe o globalnym, systemowym znaczeniu, a Holandia tylko jedną tego typu instytucję. Jednak skala systemu finansowego Holandii wielokrotnie przekracza skalę jej gospodarki realnej i lokuje Holandię w jądrze globalnego systemu finansowego. Tak czy inaczej Holandia i Japonia mieszczą się w grupie rówieśniczej państw o wysokiej jakości życia, wysokim kapitale ludzkim i społecznym oraz stabilnym systemie finansowym (wg ratingu MFW w 2010 r. Japonia – 5 miejsce, Holandia – 7 miejsce).

Zarzuty Czytelników holenderskich mogą dotyczyć zbyt nikłej reprezentacji ich historii, teraźniejszości i przyszłości. Aktywa holenderskich funduszy emerytalnych to 130% PKB, gdy w Japonii jest to zaledwie 43,9% (według danych z 2011 r.). W tym przypadku nie mówi się o przecenianiu, lecz niedocenianiu znaczenia holenderskiego systemu finansowego.

Polscy Czytelnicy mogą zasadnie spytać, jakie są pożytki z przeprowadzonego badania dla nich. Po pierwsze, jest uzasadnienie dla budowania modelu systemu finansowego w Polsce od dołu, na podstawie rodzimych doświadczeń i preferencji, a nie od góry. Po drugie, badanie potwierdza, że oczekiwania deflacyjne to zjawisko odrębne od oczekiwań inflacyjnych. Raz powstałe oczekiwania deflacyjne z trudem poddają się modyfikacjom. Po trzecie, ryzyko długowieczności jest uniwersalnym doświadczeniem ludzkości. Musimy jednoznacznie określić, kto opowiada za zarządzanie tego typu ryzykiem: państwo, rodziny czy jednostki. Po czwarte, w krajowej literaturze nie ma analizy porównawczej w tak długim okresie czasowym. W ten sposób udało się zneutralizować wpływ różnego rodzaju cykli politycznych i gospodarczych formułujących ład instytucjonalny w systemie finansowym na badane systemy finansowe. Była to próba odpowiedzi na pytanie, dlaczego obserwujemy tak duże zróżnicowanie przedmiotu badania. Nie ulega wątpliwości, że zdolność do przetrwania decyduje o miejscu danej instytucji w systemie finansowym obu badanych krajów.

Holandię i Japonię łączą ponad czterystuletnie bezpośrednie kontakty handlowe i wzajemne obserwowanie swojego rozwoju. Oba kraje dokonały odmiennego wyboru. Niderlandy stały się kolebką kapitalizmu, państwem otwartym na świat. Japonia schroniła się przed zewnętrznym światem w swojej kulturze i świadomym izolacjonizmie. Od końca XIX wieku Japonia, w wyniku restauracji władzy cesarza, szybko nadrabiała zaległości w stosunku do krajów dojrzałego kapitalizmu. Kolejne fale globalizacji przynosiły jedynie pewne korekty tych wyjściowych strategii rozwoju. Oba kraje są zatem dobrymi „grupami rówieśniczymi” w porównaniach

międzynarodowych zorientowanych na uchwycenie ewolucji ładu instytucjonalnego właściwego kapitalizmowi.

W tradycji badań nad różnorodnością modeli kapitalizmu Holandia i Japonia są zaliczane do tego samego modelu kapitalizmu skoordynowanego. Z punktu widzenia ewolucji systemu finansowego nie ulega wątpliwości, że Holandia to „system finansowy zorientowany na rynki kapitałowe”, a Japonia to „system zorientowany na banki”. Oznacza to, że dynamiczna koncepcja różnorodności kapitalizmu wymaga istotnych modyfikacji koniecznych, jeśli do porównania wybierze się Holandię i Japonię.

Oba kraje zadbały o dostępność do wykształcenia, początkowo podstawowego, później średniego, obecnie wyższego. Równocześnie przywiązywano wagę do jakości kształcenia, w szczególności do kształcenia w dziedzinie medycyny, matematyki, astronomii, nawigacji oraz innych nauk ścisłych. Japonia zajmuje pierwsze miejsce na świecie z punktu widzenia umiejętności poznawczych ludności, Holandia od czasu do czasu ją zamienia na pierwszym miejscu w tym wyścigu do dostępnej i dobrej edukacji. Bez sukcesów na polu edukacji nie ma samopodtrzymującego się wzrostu gospodarczego. Porównanie rozwoju Holandii i Japonii pozwala uznać ten czynnik za jednakowy w obu krajach, a tym samym skupić się na pozostałych instytucjonalnych aspektach rozwoju systemów finansowych.

Oba kraje dokonały na szeroką skalę restauracji instytucji, znanych i wykorzystywanych, a następnie zapomnianych, by przy sprzyjających okolicznościach znów umieścić je w centrum uwagi społecznej. W Japonii była to instytucja cesarza wywodząca się z mitycznych czasów i trwająca nieprzerwanie aż do dnia dzisiejszego. W Holandii były to „republiki państwa – miasta” wzorowane na tradycji greckiej cywilizacji. W ten sposób powstały w Japonii i Niderlandach nowe konfiguracje instytucji „kapitalizmu rozwojowego” oraz „republiki kupieckiej”. Restauracja instytucji w Japonii dokonała się od góry na dół, w Holandii zaś od dołu do góry aż doprowadziła do powstania suwerennego państwa. W każdym przypadku ład instytucjonalny rodził się jako starcie starego i nowego porządku.

Oba kraje cechował i cechuje wysoki poziom urbanizacji. Oznacza to, że wyróżniają je wysokie nakłady na infrastrukturę komunikacji lądowej i śródlądowej oraz morskiej. Szoguni dbali o stan dróg i rzek, którymi dostarczano podatek ryżowy do stolicy, holenderskie wspólnoty kupieckie prowadziły długoterminową gospodarkę wodną. Zatem w obu krajach kapitał relacyjny i kapitał wiedzy miały do powiedzenia więcej niż tradycyjne czynniki produkcji. W badanych krajach przed rewolucją przemysłową dokonała się zmiana struktury od agrarnej do kreatywnej, której ważnym elementem jest pośrednictwo finansowe.

Japonia reprezentuje kulturę zbiorowej uprawy ryżu, Holandia – morskiego handlu międzynarodowego, w tym również zbożami. Łączy je globalna kultura uprawy i handlu bawełną. Japonia to kapitalizm reński zorientowany na banki, Holandia to kapitalizm anglosaski zorientowany na rynki kapitałowe. Dziś aktualne staje się pytanie, jaki powinien być kapitalizm XXI wieku. Na pewno nie będzie to kapitalizm ani reński, ani kapitalizm anglosaski. Otwarta pozostaje odpowiedź na pytanie,

czy będzie to kapitalizm zamknięcia się w narodowych granicach, czy otwarcia się na problemy ludzkości. Nadal nie wiemy, czy to będzie hybryda istniejących rozwiązań instytucjonalnych, czy konwergencja w jeden dominujący globalnie model.

Holandia to liberalna gospodarka rynkowa. Japonia to gospodarka z epizodem liberalnego modelu gospodarki, z własnym modelem gospodarki skoordynowanej i próbami powrotu do klasycznej liberalnej gospodarki rynkowej. Rodzi się pytanie, co jest skuteczniejsze: czy wielokrotna zmiana modeli kapitalizmu, czy trzymanie się jednego i dobrze zakorzenionego. Czy obecnie mamy do czynienia z konwergencją japońskiego modelu na holenderski, czy lokalnym optimum, modelem hybrydowym?

Japonia przyciąga moją uwagę od początku mojej 50-letniej pracy zawodowej jako badacza społecznych aspektów zarządzania. Początkowo była to fascynacja japońskim narodowym stylem zarządzania, odmiennym od amerykańskiego i radzieckiego. Analiza porównawcza zarządzania alternatywnego wobec zaleceń naukowej organizacji pracy pozwoliła na ustalenie, że koncepcje i instrumenty zarządzania zawsze muszą być zakorzenione w kulturze narodowej, nie ma zarządzania poza kulturą, czy to organizacyjną, czy narodową.

Kolejny etap poznawania Japonii to próba określenia wkładu głównych banków w doganianie uprzemysłowionej czołówki świata oraz szybki rozwój gospodarczy tego kraju. Efektywna alokacja środków finansowych za pomocą banków i aktywnej polityki przemysłowej jawiła się przez dziesiątki lat jako przykład godny naśladowania dla kraju transformującego swoją gospodarkę z niedoboru do nadmiaru.

Fascynacja Japonią, po upływie ponad dwóch dekad jej stagnacji gospodarczej, ustąpiła zdziwieniu, kiedy okazało się, że oczekiwania deflacyjne w tym kraju utrzymują się tak długo i są tak trudne do usunięcia. Wydaje się, że oczekiwania deflacyjne i oczekiwania inflacyjne to dwie różne sprawy. Badania oczekiwań inflacyjnych w okresie niskich lub wręcz ujemnych stóp procentowych w obu krajach powinny wskazać na drogę poszukiwania źródeł instytucjonalnych odrębności oczekiwań deflacyjnych i oczekiwań inflacyjnych. Dekady stracone dla rozwoju to ostrzeżenie, że nie zawsze japońskie innowacje, takie jak niestandardowa polityka pieniężna oraz harmonijny ład instytucjonalny prowadzą do sukcesu. Być może inne modele ładu instytucjonalnego i systemu finansowego dają w długiej perspektywie lepsze wyniki. Do wyboru są: amerykański model gospodarki rynkowej i europejski model gospodarki rynkowej.

Japonia była postrzegana jako numer jeden w światowej konkurencji. Z czasem jednak zaczęto ją postrzegać jako źródło globalnej nierównowagi gospodarczej. Później jako pasywną biurokrację niezdolną do nadążania za zmianami w gospodarce światowej i popełniającą strategiczne błędy – jeden za drugim. Obecnie dla niektórych studia nad Japonią są stratą czasu. Ci, którzy tak myślą, są w błędzie, bowiem Japonia jest trzecią gospodarką świata i chce być numerem jeden w najbardziej przyszłościowych technologiach i w nich uzyskuje nagrody Nobla w naukach ścisłych. Japonia ciągle ma olbrzymi potencjał rozwojowy, wysoko mierzy i nadal chce być znaczącym państwem na mapie świata.

Aktualnie traktuję Japonię jako interesujące laboratorium, w którym odbywają się eksperymenty naturalne mające teoretyczne i praktyczne znaczenie dla Polski i Unii Europejskiej. Japonia jest polem doświadczalnym dla wielu kryzysów finansowych oraz błędów w polityce gospodarczej. W szczególności dotyczy to spraw związanych z wyborem modelu systemu finansowego gwarantującego płynne przejście od modelu zorientowanego na banki do modelu wspartego na rynkach kapitałowych. W szerszej perspektywie jest to przeciwstawienie kapitalizmu wspartego na rynkach finansowych, kapitalizmowi bazującemu na zaufaniu i uczciwych praktykach rynkowych. W najszerszym ujęciu teoretycznym Holandia i Japonia stanowią przykład krajów ponoszących koszty zewnętrzne bycia pionierem zmian instytucjonalnych w sektorze finansowym. W obu tych krajach kultura narodowa i instytucje mają początkowo charakter endogeniczny, w wyniku szoku kulturowego nabierają cech egzogenicznych, by ostatecznie zachować swój endogeniczny charakter w zmienionym kontekście funkcjonowania.

Ewolucja mojej postawy emocjonalnej wobec Japonii, od fascynacji do realizmu, od akceptacji wyjątkowości do sceptycyzmu wobec argumentu o wyjątkowości Wysp Japońskich, pozwala mieć nadzieję, że przedstawione Czytelnikom wyniki badań są wolne od emocjonalnego zachwyty i uprzedzeń. Są oparte na krytycznej analizie faktów w ramach teoretycznych pozwalających na ich porównanie. Tymi ramami jest koncepcja światowej historii i globalizacji jako wspólnego dziedzictwa ludzkości.

Holandia pojawiła się w kręgu moich zainteresowań badawczych w trakcie opisu rozwoju systemu bankowego Europy. Przemieszczenie się centrum finansowego Europy z północy Włoch, Florencji i Wenecji do Brugii, Antwerpii, Amsterdamu uświadomiło mi, że od wieków Holendrzy są kredytodawcami świata i ich potencjał finansowy jest znacznie większy niż wskazywałoby na to PKB Holandii. Gdy uświadomimy sobie, że Holandia w okresie od 1400 r. do 1700 r. była krajem o najszybciej rosnącym PKB na głowę mieszkańca, to jej zestawianie z Japonią jest uzasadnione bardziej, niż to by się wydawało na pierwszy rzut oka. Warto pamiętać, że mówimy o potencjale gospodarczym obszaru obejmującego terytorium części dzisiejszego Luksemburga, części Belgii oraz całości współczesnej Holandii. Na tym terenie od 1600 r. do 1820 r. poziom życia był najwyższy w Europie. Holandia to splot wiary w Boga i w złoto, wiary w przeznaczenie oraz w wielość serów, ewangelizacja i handel to dwie strony tego samego ładu instytucjonalnego. Po okresach wzlotów następują tu długie okresy zastoju gospodarczego. Ta zdolność do odbudowy dynamiki rozwojowej jest tym, co łączy Holandię i Japonię.

Wybór Holandii jako „grupy rówieśniczej” (*peer group*¹) dla Japonii wynika z kilku poznawczych przesłanek. Pierwsza to wspólny moment historyczny na dokonanie przełomowego wyboru, który zaciążył na rozwoju obu krajów. Na początku XVII wieku w Holandii ukształtował się instytucjonalny ład nowoczesnego systemu

¹ Rada Stabilności Finansowej systematycznie stosuje metodę *peer group* do opisu analizowanych przypadków systemów finansowych przez osoby trzecie, niepochodzące z porównywanych państw.

finansowego. Jest to harmonijne połączenie międzynarodowej bankowości publicznej i prywatnej. Udana próba pogodzenia tradycyjnej monarchii z innowacyjnym republikanizmem. W tym samym czasie w Japonii wybrano świadomie politykę izolacjonizmu, utrwalenia feudalnego ładu instytucjonalnego bazującego na władzy samurajów i podatku wyrażonym w ryżu. Druga to dokonanie w Holandii i Japonii w latach 1650–1850 rewolucji produkcyjnej (*industrious revolution*) polegającej na wysoce pracochłonnym wzroście gospodarczym. Okres przed rewolucją przemysłową nie był stracony dla wzrostu wydajności pracy w porównywanych krajach. Ład instytucjonalny tego okresu zmieniał się i trwał, by ujawnić się w formie, jaką znamy współcześnie.

Trzecia przesłanka to ściśle i nieprzerwane kontakty Japonii i Holandii przez cały badany okres. W Japonii funkcjonowało specjalne obserwatorium poświęcone badaniu dorobku holenderskiej nauki i techniki, a język holenderski był nauczany w elitarnych szkołach dla samurajów. Czwarta to zwrot Holandii w kierunku obecności na oceanach, a tym samym szczególna pozycja Holandii jako drugiego pod względem terytorium zamorskiego kraju kolonialnego po Wielkiej Brytanii, co w wyniku nieprzewidywanych zbiegów okoliczności uchroniło, przez pewien czas, Japonię przed zbrojną amerykańską okupacją. Piąta to unikatowa droga Holandii i Japonii do pozycji w czołówce gospodarczej świata. Holandia rozwijała transport morski, rybołówstwo, handel, hotelarstwo, była światowym kredytodawcą i twórcą najbardziej rozwiniętego systemu finansowego na świecie w stosunku do skali gospodarstwa narodowego. Japonia stała się liderem naukowego zarządzania jakością i uprzemysłowienia przy wykorzystaniu najnowocześniejszych technologii wytwórczych, w tym robotów. Szósta przesłanka to wspólny i pierwotny brak surowców energetycznych potrzebnych do rozwoju przemysłowego opartego na własnych kopalinach i bezpośrednie narażenie na katastrofy przyrodnicze zarówno w Holandii, jak i Japonii. Konieczność odbudowy życia po katastrofach naturalnych wykształciła w obu krajach nadzwyczajną zdolność do przetrwania, powstawania na nowo z ruin.

W perspektywie ewolucji instytucjonalnej, dokonane porównanie Holandii i Japonii da się uzasadnić lepiej, niż to się wydawało na pierwszy rzut oka, po przeczytaniu samego tytułu monografii. Porównanie obu krajów pozwala przybliżyć się do odpowiedzi na pytania: dlaczego te kraje różnią się trajektorią rozwoju instytucjonalnego systemów finansowych oraz dlaczego Japonii udało się z sukcesem adaptować system instytucjonalny zorientowany na rynki kapitałowe, a potem od niego odstąpić na rzecz biurokratycznej koordynacji, a także dlaczego bankowość holenderska jest międzynarodowa od początku, a bankowość japońska pozostaje lokalna i z trudem poddaje się umiędzynarodowieniu.

Celem książki jest zastosowanie dorobku ekonomii instytucjonalnej do opisu rozwoju systemów finansowych Holandii i Japonii. Głównym zadaniem porównawczej i instytucjonalnej analizy rozwoju systemów finansowych jest opisanie, jak współczesne systemy finansowe się ukształtowały, jak dokonywała się ich zmiana stopniowa i szokowa oraz jaki to miało wpływ na efektywność pośrednictwa finansowego.

Dorobek ekonomii instytucjonalnej pozwala rozbudować konceptualizację systemu finansowego o bankowość równoległą oraz transfery międzygeneracyjne. Instytucje finansowe to zasady racjonalności i etyczności postępowania oraz towarzyszące im sankcje, co powoduje, że pośrednictwo finansowe staje się mniej ryzykowne i mniej kosztowne, co sprzyja transakcjom na odległość i zwiększa dobrobyt.

Przedmiotem badania w niniejszej analizie przypadków jest porównanie instytucjonalnej ewolucji systemu finansowego Holandii i Japonii w latach 1603–2015 w ich wzajemnym powiązaniu i z perspektywy światowego systemu finansowego. Tak długi okres porównania wynika z czasu niezbędnego do dokonania zmian w instytucjach nieformalnych. Zgodnie z koncepcją „ścieżki dojścia” (*path dependence*) dziś widzimy wpływ powstałych w przeszłości zdarzeń, m.in. na obecną ewolucję instytucji systemu badanych państw. Część z nich ma egzogeniczny charakter i stanowi zwrotnicę w ewolucji instytucjonalnej, część ma charakter endogeniczny i stanowi element inercji instytucjonalnej. Część zmian wynika z instytucjonalnej komplementarności oraz niedorozwoju instytucjonalnego. Ten instytucjonalny wgląd w przedmiot badania jest ściśle powiązany z pytaniem poznawczym monografii: na ile ewolucja instytucji tworzących systemy finansowe Holandii i Japonii dokonuje się na podstawie tych samych wzorców, a na ile jest odrębna, unikatowa i dlaczego? Zgodnie z funkcjonalną teorią systemu finansowego jego funkcje są niezmiennie, zmienia się jednak kontekst, w jakim on funkcjonuje oraz jego skuteczność, efektywność oraz etyczność. Kultura i instytucje mają charakter endogeniczny, warunki przyrodnicze, technologia, epidemie, wojny mają charakter egzogeniczny. Przeplatanie się czynników endogenicznych i egzogenicznych nadaje ewolucji instytucjonalnej systemów finansowych niepowtarzalny, zindywidualizowany charakter, warty porównania w czasie i przestrzeni.

Czas w tym porównaniu nie jest traktowany jako wymiar zjawisk gospodarczych, lecz jako zjawisko społeczne samo w sobie. „Długie trwanie” kształtuje się wiekami i załamuje się nagle. Cechą konstytuującą zarówno czas, jak i przestrzeń jest ich sposób podziału; ten podział na generacje i niejednorodność czasu pochodzą wprost od badanych społeczeństw.

W strukturze książki czas przeszły i czas teraźniejszy są ujęte jako element historii gospodarczej badanych krajów. Przyszłość jest opisana przez pryzmat kluczowych problemów ludzkości, gwałtownego starzenia się ludności, oczekiwań deflacyjnych oraz szerokiego wykorzystania nieformalnych instytucji finansowych.

Dominacja spojrzenia na ekonomię jako naukę o alokacji rzadkich dóbr tu i teraz utrudnia historyczne i ewolucyjne spojrzenie na ład instytucjonalny wokół systemu finansowego i w nim. Nowa ekonomia instytucjonalna proponuje punkt centralny analiz przemieści na efektywność adaptacyjną oraz ewolucję instytucjonalną systemu finansowego pod wpływem zmian kontekstu, w którym funkcjonuje. Uznaniu ewolucyjnego charakteru zjawisk ekonomicznych powinno towarzyszyć przekonanie, że instytucje mają znaczenie w ujęciu teoretycznym i praktycznym.

Teza główna monografii brzmi: kontekst, w którym funkcjonuje ład instytucjonalny systemu finansowego, powoduje, że funkcja pośrednictwa finansowego jest reali-

zowana w badanych krajach w różnym stopniu efektywnie, skutecznie i etycznie. Efektywność pośrednictwa finansowego możemy mierzyć PKB na głowę mieszkańca: w 2013 r. wynosił on 71 430 euro w Holandii i 71 190 euro w Japonii. Skuteczność pośrednictwa finansowego można mierzyć jakością życia: długością życia, brakiem wykluczenia społecznego. Oba kraje plasują się tu wysoko i mniej więcej na tej samej pozycji. Etyczność z trudem poddaje się stopniowaniu i pomiarowi. Można jednak zwrócić uwagę na wysokie i powszechne poszanowanie własności prywatnej w obu krajach, życie przy „otwartej kurtynie” i unikanie konfliktu między lojalnością wobec własnej rodziny, pracodawcy oraz państwa. Czynnikiem różnicującym oba przypadki jest pokusa nadużyć właściwa systemowi politycznemu Japonii oraz powszechność zachowań stadnych w obu krajach.

Japonia stała się poligonem doświadczalnym zaburzeń ładu instytucjonalnego systemu finansowego. Koszty zewnętrzne pełnienia przez Japonię funkcji pioniera zarządzania kryzysowego systemem finansowym są znaczące. Stagnacja ekonomiczna Japonii ma wiele konkurujących ze sobą wyjaśnień. Jedne odwołują się do struktury bilansu gospodarstw domowych, inne mówią, że jest to splot błędów w polityce gospodarczej. W przyjętej perspektywie badawczej stagnacja gospodarcza w Japonii jest następstwem zewnętrznego i odgórnego zmieniania ładu instytucjonalnego. Jeśli władze w systemie scentralizowanym opóźnią się w reagowaniu na szoki, to dochodzi do niesprawności ładu instytucjonalnego, która przejawia się między innymi opóźnieniem w uruchomieniu sieci bezpieczeństwa finansowego dla banków ponoszących straty w wyniku przekucia bańki cenowej oraz uznaniem biflacji za problem cyklu koniunkturalnego, a nie problem strukturalny Japonii.

W toku dalszej analizy będzie broniona teza, że uporczywa stagnacja gospodarki japońskiej ostatnich dwóch dekad jest efektem zewnętrznym odgórnego narzucania ładu instytucjonalnego systemu finansowego temu krajowi w wiekach XIX i XX. Transformacja od modelu skoordynowanej gospodarki do modelu gospodarki liberalnej pociąga za sobą **stagnację transformacyjną**. Jest to zarazem uszczegółowienie ogólniejszej tezy o negatywnym znaczeniu utraty ciągłości ładu instytucjonalnego oraz tezy o dużej niespójności instytucjonalnej systemów finansowych funkcjonujących obecnie na świecie. Hybrydowy charakter współczesnych systemów finansowych łączy w sobie regulację i nadzór nad instytucjami finansowymi z innowacyjnością i swobodą rynków kapitałowych.

Instytucjonalne podejście do przedmiotu badania wpisuje opracowanie w nurt ekonomii instytucjonalnej. Część pierwsza przedstawia teoretyczne podstawy dokonanego porównania. Jest to próba wyjaśnienia, na ile szybki rozwój lub stagnacja gospodarcza mogą i powinny być powiązane z ewolucją instytucji tworzących współczesny system finansowy.

Podstawowe poznawcze i faktograficzne części monografii zostały uporządkowane na osi czasu: przeszłego, teraźniejszego i przyszłego. Historyczne uwarunkowania aktualnego ładu instytucjonalnego są powszechnie uznawane za istotne i wyjaśniające współczesność. Teraźniejszość to stopy procentowe banku centralnego bliskie zeru lub wręcz nominalnie ujemne i biflacja, tj. równoczesne współwystę-

powanie oczekiwań inflacyjnych i oczekiwań deflacyjnych. Przyszłość to czas, którego nikt nie jest w stanie odgadnąć. Można i należy się zastanawiać, na ile jest wykorzystywany nagromadzony już potencjał rozwojowy kraju i jak ten fakt wpływa na możliwe scenariusze rozwoju wydarzeń w przyszłości. W czwartej części książki porównywane są teorie oczekiwań inflacyjnych i oczekiwań deflacyjnych, teorie *shadow banking*, przesłanek powstania i rozwoju bankowości równoległej oraz teorie zarządzania ryzykiem finansowym długowieczności. Porównawcza perspektywa ma pozwolić na lepsze wyjaśnienie, dlaczego badane zjawiska stały się czynnikami podważającymi ład instytucjonalny systemu finansowego w obu badanych krajach. Zamiana przedmiotu porównania z historycznie zakorzenionych systemów finansowych na teorie wyjaśniające charakter wyzwań stojących przed nimi pozwala na ocenę ich zdolności do wyjaśniania megatendencji dotyczących przyszłości gospodarek i społeczeństw obsługiwanych przez badane systemy finansowe.

Na zakończenie wstępu trzeba również odpowiedzieć na pytanie, na ile ta monografia problemowa może być przydatna dla naszego kraju. Polska, podobnie jak Japonia, jest niejednokrotnie pouczana, że powinna być jak Stany Zjednoczone. Japońskie doświadczenie w przyjmowaniu standardów globalnych może być interesujące dla Polski w aspekcie jej członkostwa w Unii Europejskiej oraz przyszłego członkostwa w Unii Gospodarczej i Walutowej.

Polska w dłuższej perspektywie będzie ewoluowała od systemu finansowego zorientowanego na instytucje kredytowe do systemu finansowego zorientowanego na rynki kapitałowe, od systemu finansowego zbliżonego do Niemiec i Japonii do systemu finansowego podobnego do holenderskiego. Warto zatem równocześnie poznać wady i zalety ładu instytucjonalnego obu systemów finansowych w warunkach nieuniknionej ich współpracy w ramach światowego systemu finansowego. Konwergencja lub hybryda systemu finansowego – ten wybór pojawia się również przed nami. Nikt jeszcze nie nauczył się na cudzych błędach, niemniej jednak cenne będzie zapoznanie się z doświadczeniami obu krajów w przewyżnianiu negatywnych następstw starzenia się społeczeństw. Tego typu monografie problemowe nie powstają szybko, wymagają lat doskonalenia warsztatu badawczego i gromadzenia faktów. Są wynikiem szczęśliwych zbiegów okoliczności i mrówczej pracy. W tym miejscu pragnę szczególnie podziękować zespołowi Centralnej Biblioteki Narodowego Banku Polskiego oraz Radcy Ambasady RP w Japonii, Elizie Klonowskiej-Siwak. Dzięki jej kompetencji i sprawności udało mi się odbyć w Tokio konsultacje z Profesorem Masato Shizume z Waseda University oraz z Profesorem Tomohiko Takahashi z Takushoku University. W Kioto Profesor Satoshi Mizobata z Instytutu Ekonomii Uniwersytetu Kioto umożliwił mi skonfrontowanie wyników moich badań z japońskimi badaczami, za co jestem mu bardzo wdzięczny.

Osobne słowa podziękowania kieruję do Pierwszego Czytelnika, który wybrał anonimowość, a którego uwagi pozwoliły mi na skorygowanie koncepcji książki i nakierowanie jej silniej w nurt ekonomii instytucjonalnej.

Szczególne słowa podziękowania należą się Profesorowi Stanisławowi Flejterskiemu za recenzję wydawniczą książki z punktu widzenia finansów porównawczych oraz ekonomii instytucjonalnej. Dzięki niej uniknąłem wielu z pułapek na długiej drodze od zbierania faktów do ich uogólnienia. Nie zwalnia mnie to od zapewnienia, że wszelkie usterki tekstu są moją wyłączną zasługą.

Last but not least, dziękuję moim przełożonym profesorom: Konradowi Raczkowskiemu – dyrektorowi Instytutu Ekonomicznego i Łukaszowi Sułkowskiemu ze Społecznej Akademii Nauk za życzliwe wspieranie moich wysiłków badawczych.

Moment spotkania książki z Czytelnikiem rodzi silne emocje i wysokie oczekiwania, by instytucjonalna i porównawcza teoria rozwoju instytucjonalnego systemów finansowych w Holandii i w Japonii stała się częścią dorobku nauki krajowej, a w perspektywie nauki światowej.

Bibliografia

- A New Pension Settlement for the Twenty-First Century* [2005], Pensions Commission.
- Abe S. [2015], *Hollowing Out of The Japanese Manufacturing Industry?*, SOAS, University of London.
- Abo G., Fast T. [2003], *Varieties of Neoliberal Trajectories of Workfare in the Advanced Capitalist Countries*, York University, Toronto.
- Acemoglu D., Johnson S., Robinson J.A. [2005], *Institutions as a fundamental cause of long-run growth*, [w:] *Handbook of Economic Growth*, t. 1A, Elsevier.
- Agarwal S., Driscoll J.C., Gabaix X., Laibson D.J. [2008], *The Age of Reason: Financial Decisions over the Lifecycle*, NBER Working Paper, nr 13191.
- Agarwal S., Pan J., Qian W. [2014], *Age of Decision :Pension Savings Withdrawal and Consumption and Debt Response*, National University of Singapore.
- Agresti A.M. [2015], *Shadow banking: Some considerations for measurement purpose*, Warszawa.
- Ahearne A., Gagnon J., Haltmaier J., Kamin S. [2002], *Preventing Deflation: Lessons from Japan's Experience in the 1990s*, IMF, Waszyngton.
- Aitken R. [2015], *Fringe Finance. Crossing and contesting the borders of global capital*, Routledge, Londyn.
- Akashi J. [2014], *New aspects of Japan's immigration policies: is population decline opening the doors?*, „Contemporary Japan”, t. 26, nr 2, s. 175–196.
- Akio M., Murphy T.M. [2002], *Japan's Policy Trap: Dollars, Deflation, and the Crisis of Japanese Finance*, Brookings Institution, Nowy Jork.
- Alexander A. [2000], *What happened to Japan's economy in the 1990s?*, Japan Economic Institute, nr 27.
- Almarzoqi R.M., Naceur S.B., Kotak A. [2015], *What Matters for Financial Development and Stability?*, IMF Working Paper, nr 173.
- Almeida F.P.L. [2014], *The Emergence of Constitutionalism as An Evolutionary Adoption*, Cardozo Public Law, „Policy and Ethics Journal”, t. 13, nr 1.
- Alsterind J., Armelius H., Frosmann D., Joensson B., Wretman A.L. [2015], *How far can the repo rate be cut?*, Sveriges Riksbank Economic Commentaries, nr 11.
- Amable B. [2003], *The Diversity of Modern Capitalism*, Oxford University Press, Nowy Jork.
- Ampudia M., Pavickova A., Slacalek J., Vogel E. [2014], *Household Heterogeneity in the Euro Area since the onset of the Great Recession*, European Central Bank Working Paper, nr 1705.
- An Analysis of America's Changing Demographics. Is "Seniors" One Demographic Group* [2012], Esri.
- Andolfatto D., Martin F., Zhang S. [2015], *Rehypothecation*, Research Division Federal Reserve Bank of St. Louis Working Paper, nr 3.
- Antzoulatos A.A., Thanopoulos J., Tsoumas C. [2008], *Financial System Structure and Change 1986-2005. Evidence from the OECD Countries*, „Journal of Economic Integration”, t. 23, nr 4, s. 977–1001.
- Aoki M. [2001], *Toward a Comparative Institutional Analysis*, The MIT Press, Cambridge Mass.
- Aoki M. [2007], *Endogenizing Institutions and Institutional Changes*, „Journal of Institutional Economics”, nr 3, s. 1–31.

- Aoki M. [2012], *Historical sources of institutional trajectories In economic development: China, Japan, and Korea compared*, Asian Development Bank Institute Working Paper, nr 397.
- Aoyagi C., Ganelli G., Murayama K. [2015], *How Inclusive Is Abenomics?*, IMF Working Paper, nr 54.
- Apergis N., Christou C., Miller S. [2009], *Convergence Patterns in Financial Development: Evidence from Club Convergence*, University of Piraeus.
- Arbati E., Botman D., Clinton K., Cova P., Gaspar V., Jakob Z., Laxton D., Ngouana C., Mongardini J., Wang H. [2016], *Reflating Japan: time to Get Unconventional?*, IMF Working Paper, nr 157.
- Arimoto Y., Nakajima K., Okazaki T. [2011], *Agglomeration or Selection? The Case of the Japanese Silk-Reeling Clusters, 1908–1915*, PRIMCED Discussion Paper, nr 7.
- Arrondel L., Roger M., Savignac F. [2014a], *Wealth and income in the euro area: Heterogeneity in Households' Behaviours*, Banque de France Document De Travail, nr 497.
- Arrondel L., Roger M., Savignac F. [2014b], *Wealth and income in the euro area: Heterogeneity in Households'*, „International Journal of Central Banking”, nr 3.
- Atkinson P. [2012], *Asset price bubble identification and response*, University of New Hampshire.
- Aubert G., Haguin J.B., Jackson C., Killeen N., Weistroff C. [2016], *Assessing shadow banking-non-bank financial intermediation in Europe*, ESRB, Working Paper, nr 10.
- Baars J. [2012], *Critical turning of aging, narrative and time*, „International Journal of Ageing and Later Life”, nr 2.
- Baeckelandt D. [2015], *The Case for Japanese Equities*, La Salle ST. Investment Advisors, Los Angeles.
- Bagus P. [2015], *In Defense of Deflation*, Springer, Londyn.
- Baka W. [1998], *Bankowość centralna: funkcje-metody-oraganizacja*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa.
- Banking trade and industry, Europe, America and Asia from thirteenth to the twentieth century* [1997], Cambridge University Press, Cambridge.
- Bankowość komercyjna w rozwiniętych systemach bankowych* [2001], Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Banks E. [2002], *The Rise and fall of the Merchant Banks*, Kogan Page, Londyn.
- Banno J., Yamaguchi J. [2016], *The Abe Experiment and the Future of Japan. Don't Repeat History*, Renaissance Books, Kent.
- Barro R.J., McCleary R.M. [2003], *Religion and Economic Growth across Countries*, „American Sociological Review”, nr 68, s. 760–781.
- Bavel B., Dijkman J., Kuijpers E., Zuijderduijn J. [2011], *The Organisation of Markets as a Key Factor in the Rise of Holland Fourteenth-Sixteenth Centuries. A Test Case for an Institutional Approach*, Center for Global Economic History Working Paper, nr 6.
- Benetrix A.S., Lane P.R., Shambaugh J.C. [2015], *International Currency Exposure, Valuation Effects and the Global Financial Crisis*, NBER Working Paper, nr 20820.
- Benos E., Brugler J., Hjalmarsson E., Zikes F. [2015], *Interactions among high-frequency traders*, Bank of England Working Paper, nr 523.
- Bernanke B.S. [2002], *Deflation: Making Sure “It” Dosenot Happen Here*, Fed of NY.
- Berndt J. [1983], *Streiflichter aus Japan*, Brockhaus Verlag, Lipsk.
- Bernholz P., Vaubel R. [2014], *Explaining Monetary and Financial innovation. A Historical Analysis*, Springer, Berlin.
- Betz F. [2014], *Modeling the Concept of “Hegemony”*, [w:] *International Financial Systems*, „Applied Economics and Finance”, t. 1, nr 2.
- Bezemer D., Muysken J. [2015], *Dutch Financial Fragilies*, Ryksuniversiteit Groningen.
- Bhatt V., Ogaki M., Yaguchi Y. [2014], *Normative Behavioral Economics Based on Unconditional Love and Moral Virtue*, IMES Discussion Paper, nr 17.
- Bisignano J. [1998], *Towards an Understanding of the Changing Structure of Financial Intermediation: An Evolutionary Theory of Institutional Survival*, SUERF Studies, nr 4.
- Bjerg O. [2014], *Making Money. The Philosophy of Crisis Capitalism*, Verso, Londyn.
- Bodegom D., Bonneux L., Linderbrg J., Meji J., Westendorp R. [2010], *Durch life expectancy from an international perspective*, Leyden Academy.

- Boone C., Meng C., Velden R. [2007], *Individualism and Collectivism*, [w:] *Competencies, Higher Education and Career in Japan and the Netherlands*, Springer, Berlin, s. 211–224.
- Boranbay S., Guerriero C. [2012], *Endogenous (In) Formal Institutions*, University of Amsterdam.
- Borcuch A. [2009], *Spółeczności wirtualne a wirtualny obieg pieniądza*, CeDeWu.
- Bordo M., Meissner C. [2016], *Fiscal and Financial Crises*, BIS Working Paper, nr 1.
- Bosma U. [2014], *The Economic Historiography of the Dutch Colonial Empire*, „Tijdschrift voor sociale en economische geschiedenis”, t. 11, nr 2.
- Bossak J. [1990], *Japonia. Strategia rozwoju w punkcie zwrotnym*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Boyer R., Yamada T. [2000], *Japanese Capitalism in Crisis: A Regulationist Interpretation*, Routledge, Londyn.
- Brady R.R., Stimmel D., Summer S. [2014], *The Rise of The Housing-Wealth Effect: Counterfactual Impulse Response Analysis*, „Review of Economics & Finance”, nr 1.
- Brandt L., Ma D., Rawski T.G. [2014], *From Divergence to Convergence: Reevaluating the History Behind China's Economic Boom*, „Journal of Economic Literature”, t. 52, nr 1, s. 45–123.
- Bratkowski S. [2003], *Nieco inna historia cywilizacji. Dzieje banków, bankierów i obrotu pieniężnego*, Biblioteka nowoczesności, Warszawa.
- Braudel F. [2006], *Gramatyka cywilizacji*, Oficyna Naukowa, Warszawa.
- Bresson A. [2016], *The Making of The Ancient Greek Economy. Institutions, Markets and Growth in the City-States*, Princeton University Press.
- Broos M., Carlier K., Kakes J., Klaaijzen E. [2012], *Shadow Banking: An Exploratory Study for the Netherlands*, DNB Occasional Studies, t. 10, nr 5.
- Brown P.C. [2015], *Early modern Japan*, [w:] A. Monson, W. Scheidel (red.), *Fiscal Regimes and The Political Economy of Premodern States*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Brunnermeier M.K., Schnabel I. [2015], *Bubbles and Central Banks: Historical Perspectives*, CEPR.
- Buiter W.H. [2009], *Housing wealth isn't wealth*, London School of Economics and Political Science.
- Burk K. [1989], *Morgan Grenfell 1838–1998. The Biography of Merchant Bank*, Oksford.
- Bussiere M., Cheng G., Chinn M., Lisack N. [2015], *For a few dollars more: reserves and growth in times of crises*, Banque de France Document De Travail, nr 550.
- Bytheway S.J. [2014], *Investing Japan. Foreign Capital, Monetary Standards, and Economic Development, 1859–2011*, Harvard University Press, Cambridge (Mass.).
- Bywalec C. [2009], *Ekonomika i finanse gospodarstw domowych*, WN PWN, Warszawa.
- Bywalec C. [2010], *Konsumpcja a rozwój gospodarczy i społeczny*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Caballero R.J., Hoshi T., Kashyap K. [2008], *Zombie Lending and Depressed Restructuring in Japan*, „American Economic Review”, t. 98, nr 5, s. 1943–1977.
- Calimani R. [2002], *Historia getta Weneckiego*, Czytelnik, Warszawa.
- Calomiris C.W. [2013], *Polityczne korzenie kryzysów bankowych i ograniczonej akcji kredytowej*, Zeszyty BRE Bank-CASE 128.
- Calomiris C.W., Longhofer S.D., Miles W. [2012], *The housing wealth effect: The Crucial Roles of Demographics, Wealth Distribution and Wealth Shares*, NBER Working Paper, nr 17740.
- Capital Failure. Rebuilding Trust in Financial Services* [2014], Oxford University Press.
- Cappelletti G. [2012], *Do wealth fluctuations generate time-varying risk aversion?*, Banca D'Italia Working Paper, nr 845.
- Carlos A.M., Neal L. [2011], *Amsterdam and London as financial centers in the eighteenth century*, „Financial History Review”, t. 18, nr 1, s. 21–46.
- Carlstrom C.T., Fuerst T.S. [2001], *Perils of price deflations: an analysis of the Great Depression*, Economic Commentary, Federal Reserve Bank of Cleveland, nr 1.
- Carney M. [2016], *Redeeming an unforgiving world*, BIS.
- Carroll T., Jarvis D.S.L. [2014], *Introduction: Financialisation and Development in Asia under Late Capitalism*, „Asian Studies Review”, t. 38, nr 4, s. 533–543.
- Cassidy Y., Cottrell P.L. [2015], *Private Banking in Europe. Rise, Retreat, and Resurgence*, Oxford University Press, Oksford.

- Cavalli S., Bickel J.F., Lalive D'Epinay C. [2007], *Exclusion in Very Old Age, The Impact of Three Critical Life Events*, „International Journal of Ageing and Later Life”, nr 1.
- Cecchetti S., Kharroubi E. [2015], *Why does financial sector growth crowd out real economic growth?*, BIS Working Paper, nr 490.
- Cetorelli N. [2014], *Hybrid Intermediaries*, Federal Reserve Bank of Nowy Jork Staff Reports, nr 705.
- Cezar R., Escobar O.R. [2015], *Institutional distance and Foreign Direct Investment*, Document De Travail Banque de France, nr 579.
- Chaney E. [2011], *Separation of Powers and the Medieval Roots of Institutional Divergence between Europe and the Islamic Middle East*, Harvard University Press, Harvard.
- Chang H.J. [2010], *Institutions and economic development: theory, policy and history*, „Journal of Institutional Economics”, t. 6, nr 1, s. 1–26.
- Chmielewski P. [2016], *Ćwierćwiecze polskiej transformacji: dlaczego tak powoli kształtuje się nowy porządek społeczny*, [w:] W. Morawski (red.), *Wobec wyzwania jutra. Co myślą Polscy i jak działają?*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Choi S.R., Park D., Tschoegl A.E. [2014], *Bank and the World's Major Banking Centers 2010*, „Weltwirtschaftliches Archiv”, t. 150, nr 3, s. 550–568.
- Chołaj H. [2011], *Powrót olbrzymia w zglobalizowanym świecie*, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa, Warszawa.
- Chrobot P., Gadecki B. [2015], *Parabanki. Charakterystyka zjawiska z perspektywy kryminologii*, [w:] W. Pływaczewski (red.), *Przeciwdziałanie patologiom na rynkach finansowych. Od edukacji ekonomicznej po prawne środki oddziaływania*, Lex, Warszawa.
- Chuen D.L.K. (red.) [2015], *Handbook of Digital Currency. Bitcoin, Innovation, Financial Instruments and Big Data*, Elsevier, Amsterdam.
- Ciccarelli M., Mojon [2010], *Global Inflation*, „The Review of Economics and Statistics”, t. 92, nr 2, s. 524–535.
- Cichocki M.A. [2015], *Unia w Unii? Strefa euro w przebudowie*, „Nowa Europa”, t. 6, nr 2.
- Claessens S., Ratnovski L. [2014], *What Is Shadow Banking?*, IMF Working Paper, nr 25.
- Coates D. [2005], *Paradigms of Explanation*, [w:] *Varieties of Capitalism. Varieties of Approaches*, Palgrave, Londyn.
- Coffman D.M., Leonard A., Neal L. (red.) [2003], *Questioning Credible Commitment. Perspectives on the Rise of Financial Capitalism*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Coffman D.M., Leonard A., Neal L. (red.) [2013], *Questioning Credible Commitment. Perspectives on the Rise of Financial Capitalism*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Colvin C. [2015], *The past, present and future of banking history*, Working Paper Queen's University for Economic History, nr 5.
- Hollow M., Akinbami F., Michie R. (red.) [2016], *Complexity and Crisis in the Financial System. Critical Perspectives on the Evolution of American and British Banking*, Edward Elgar, Cheltenham.
- Cooper M., Konings M. [2015], *Contingency and Foundation: Rethinking Money, Debt and Finance after the Crisis*, „The South Atlantic Quarterly”, nr 2.
- Could it happen again?* [1999], „The Economist”, 20 lutego, s. 19–25.
- Crampton A. [2013], *Population Aging as the Social Body In Representation and Real Life*, „Anthropology & Aging Quarterly”, nr 3.
- Croix S.J., Mason A., Shigeyuki A. [2002], *Population and Globalization*, Southeast Asia Studies, t. 40, nr 3, s. 240–267.
- Crotty J. [2008], *Structural causes of the global financial crisis: A critical assessment of the “New Financial Architecture”*, Working Paper University of Massachusetts Department of Economics, nr 14.
- Crouch C., Farrell H. [2004], *Breaking the Path of Institutional development? Alternatives to the new determinizm*, „Rationality and Society”, t. 16, nr 1, s. 5–43.
- Crujnsen C., Jansen D.J., Rooij M. [2014], *The rose-colored glasses of homeowners*, DNB Working Paper, nr 421.
- Current Status of the Social Situation, Wellbeing, Participation In Development and Rights of Older Persons Worldwide* [2011], United Nations.

- Czernek K., Marszałek P. [2015], *Koncepcja zakorzenia społecznego i jej przydatność w badaniach ekonomicznych*, „*Ekonomista*”, nr 5, s. 626–649.
- Danisewicz P., Reinhardt D., Sowerbutts R. [2015], *On a tight leash: does bank organizational structure matter for macroprudential spillovers?*, Bank of England Working Paper, nr 524.
- Davids K. [2002], *Guilds, guildsmen and technological innovation in early modern Europe: the case of the Dutch Republic*, „*History and Technology*”, t. 18, nr 2.
- Deber C. [2016], *The Disinherited Majority*, Routledge, Nowy Jork.
- Desai M. [2015], *Hubris. Why economists failed to predict the crisis and how to avoid the next one*, Yale University Press, Londyn.
- Djelic M.L., Quack S. [2007], *Overcoming path dependency: path generation in open systems*, „*Theory Sociology*”, t. 36, nr 1, s. 161–186.
- Dorosz A. [2013], *Skutki wzrastającego zadłużenia świata*, Monografia AFiB Vistula.
- Dotsey M., Li W., Yang F. [2010], *Consumption and time use over the life cycle*, Federal Reserve Bank of Philadelphia Working Paper, nr 37.
- Doyle N., Hermans L., Molitor P., Weistroffer C. [2016], *Shadow banking in the euro area: risks and vulnerabilities in the investment fund sector*, European Central Bank Occasional Paper, nr 174.
- Drabowski E. [1988], *Pieniądz międzynarodowy*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Draft EBA Guidelines on limits on exposures to shadow banking* [2015], EBA, nr 6.
- Dudek M. [2014], *Opinie pracowników banków o starości i ludziach starych*, [w:] *Rzeczywistość senioralna*, Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie, Warszawa.
- Dusza M. [2011], *Najgroźniejsze przestępstwa giełdowe. Implikacje i sposoby przeciwdziałania*, Wydawnictwa Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Easton T. [1998], *Deflation winners*, „*Forbes*”, 16 listopada.
- Eaton J. [1994], *Cross-border banking*, NBER Working Paper, Waszyngton.
- Economou E., Kyriazis N. [2015], *The First Globalized Economy: Privateers, Joint-Stock Companies, Commerce and the Rise of the United Provinces*, „*International Journal of Social Science Research*”, t. 3, nr 2, s. 86–106.
- Eggertsson G.B., Mehrotra N.R. [2015], *A Model of Secular Stagnation*, Institute for Monetary and Economic Studies Bank of Japan Discussion Paper, nr 9.
- Egmond S. [2008], *Big Bang in Japan: keiretsu versus non-keiretsu*, University of Amsterdam.
- Eichengreen B. [2015], *Wall of Worries: Reflections on the Secular Stagnation Debate*, Bank of Japan Institute for Monetary and Economic Studies Discussion Paper, nr 5.
- Eisenbach T.M., Schmalz M.C. [2015], *Anxiety, Overconfidence, and Excessive Risk Taking*, Federal Reserve Bank of Nowy Jork Staff Reports, nr 711.
- Eisenberg J. [2009], *From Neo-Enlightenment to Nihonjinron: The Politics of Anti-Multiculturalism in Japan and the Netherlands*, „*The Macalester International*”, t. 22, art. 10.
- Emmer P. [2003], *The First Global War: The Dutch versus Iberia in Asia, Africa and the New World, 1590–1609*, e- JPH, t. 1, nr 1.
- Empowering Financial Service Providers to Help* [2014], National Community Reinvestment Coalition.
- Engel C. [2015], *Macroprudential Policy in a World of High Capital Mobility: Policy Implications from an Academic Perspective*, NBER Working Paper, nr 20951.
- European Financial Stability and Integration* [2014], European Commission.
- Experience*, „*IMF Economic Review*”, t. 63, nr 1, s. 110–163.
- Faber J.A. [2000], *Population change*, Centraal Bureau of Statistics, Haga.
- Farhi M., Prates D.M. [2011], *The seventh stage of development of the banking system*, University of Campinas.
- Ferguson N. [1998], *The World's Banker. The History of the House of Rothschild*, Londyn.
- Ferguson N. [2013], *Cywilizacja. Zachód i reszta świata*, Wydawnictwo Literackie, Kraków.
- Ferguson N. [2015], *Niebezpieczne związki. Pieniądże i władza w świecie nowożytnym 1700–2000*, Wydawnictwo Literackie, Warszawa.
- Financial Arrangements Between Older Adults and Family Members: Loans and Guarantees* [2004], Canadian Centre for Elder Law Studies, nr 1.

- Financial conglomeration in East Asian Regional Development* [2007], Daiwa Institute of Research, Tokio.
- Finanse międzynarodowe* [2015], Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Fink N. [2015], *Heterogeneity In Japanese TFP: Why Overcoming Deflation Alone is Not Enough*, Center on Japanese Economy and Business Columbia Business School Working Paper, nr 345.
- Flejterski S., Solarz J.K. [2015], *Komparatystyka finansów*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Fogel R. [2000], *The Fourth Great Awakening and the Future of Egalitarianism*, The University of Chicago Press.
- Forbes S., Ames E. [2014], *Money, How the Destruction of the Dollar Threatens the Global Economy-and What we Can Do About It*, Mc Graw-Hill.
- Fox D. (red.) [2016], *Money in the Western Legal Tradition. Middle Ages to Bretton Woods*, Wolfgang Ernst, Oxford University Press, Oksford.
- Fox D. [2016], *Money in the Western Legal Tradition. Middle Ages to Bretton Woods*, Wolfgang Ernst, Oxford University Press, Oksford.
- Francks P. [2009], *Diversification and the Role of the Rural Household in Japan's Labour-Intensive Industrialisation*, Yale University Press.
- Franco P. [2015], *Understanding Bitcoin, Cryptography, engineering and economics*, Wiley.
- Frankel J. [2011], *What Small Countries Can Teach the World*, „Business Economics”, t. 47, nr 2, s. 97–103.
- Frankel J. [2015], *The Plazza Accord, 30 Years Later*, NBER Working Paper, nr 21813.
- Franks J., Mayer C., Miyajima H. [2012], *The Ownership of Japanese Corporations in the 20th Century*, Londyn.
- Frédéric L., Bąkowska E. [1971], *Życie codzienne w Japonii u progu nowoczesności*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Frey B.S., Waldenstroem D. [2007], *Using Financial Markets to Analyze History: The Case of the Second World War*, CREMA Working Paper, nr 17.
- Frey M. [1997], *Trade, Ships and the Neutrality of the Netherlands in the First World War*”, *The International History Review*”, t.19, nr. 3.
- Frieden J.A. [2015], *Currency Politics. The Political Economy of Exchange Rate Policy*, Princeton University Press.
- Fritschy W. [2003], *A „Financial Revolution” Reconsidered: Public Finance in Holland during the Dutch Revolt 1568–1648*, „*The Economic History Review*”, t. 56, nr 1, s. 57–89.
- Fritschy W. [2006], *Holland's public debt and Amsterdam's capital market 1585–1609*, [w:] A. Garcia (red.), *Banca, credito y capital. La Monarquia Hispanica y los antiguos Países Bajos (1505–1700)*, Madrid.
- FSB [2011], *Shadow banking: Scoping the issues*, Financial Stability Board.
- Fueki T., Fukunaga I., Ichioe H., Shirota T. [2016], *Measuring Potential Growth with an Estimated DSGE Model of Japan's Economy*, „*International Journal of Central Banking*”, t. 12, nr 1, s. 1–32.
- Fuhrer L.M., Guggenheim B., Schumacher S. [2015], *Re-use of collateral in the repo market*, SNB Working Paper, nr 2.
- Fukuyama F. [2015], *Ład polityczny i polityczny regres. Od rewolucji przemysłowej do globalnej demokracji*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań.
- Gabor D. [2016], *Rethinking Financialization in European Banking*, [w:] G. Cozzi, S. Newman, J. Toporowski (red.), *Finance and Industrial Policy. Beyond Financial Regulation in Europe*, Oxford University Press, Oxford.
- Gabrieli S., Georg C.P. [2014], *A Network View on Interbank Market Freezes*, Banque de France Document De Travail, nr 531.
- Gadecki B. [2013], *Parabanki – aspekty prawno karne i kryminologiczne*, [w:] P. Chlebowicz (red.), *Zagrożenia w sektorze bankowym. Analiza kryminalna zjawisk oraz możliwości przeciwdziałania*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski.
- Gajdka J. [2013], *Behawioralne finance przedsiębiorstw. Podstawowe podejścia i koncepcje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Galati G., Gorgi Z., Moessner R., Zhou C. [2016], *Deflation risk in the euro area and central bank credibility*, DNB Working Paper, nr 509.

- Galbraith J.K. [1990], *A Short History of Financial Euphoria. Financial Genius is before the Fall*, Whittle Direct Books, Chicago.
- Gallagher K.P. [2015], *Ruling Capital. Emerging Markets and the Reregulation of Cross-Border Finance*, Cornell University Press.
- Galvan D., Sil R. [2007], *The Dilemma of Institutional Adaptation and the Role of Syncretism*, [w:] *Re-configuring Institutions Across Time and Space. Syncretic Responses to Challenges of Political and Economic Transformation*, Palgrave Macmillan, Londyn.
- Garside W.R. [2014], *Japan's great stagnation. Forging ahead, fading behind*, Edward Elgar, Cheltenham.
- Gelderblom O. [2008], *Merchants in the Low Countries. The Organization of Long-Distance Trade in Bruges, Antwerp, and Amsterdam (1250–1650)*, Utrecht University.
- Gelderblom O. [2013], *The Institutional Foundations of International Trade in The Low Countries, 1250–1650*, Princeton University Press, Princeton.
- Gelderblom O. [2015], *Cities of Commerce: The Institutional Foundation of International Trade in the Low Countries 1250–1650*, Princeton University Press, Princeton.
- Gelderblom O., Jonker J. [2004], *Completing a Financial Revolution: The Finance of the Dutch East India Trade and the Rise of the Amsterdam Capital Market, 1595–1612*, „The Journal of Economic History”, t. 64, nr 3, s. 641–672.
- Gelderblom O., Jonker J. [2006], *Exploring the market for government bonds in the Dutch Republic (1600–1800)*, Helsinki.
- Gelderblom O., Jonker J. [2013], *Early Capitalism in The Low Countries*, Center for Global Economic History Working Paper, nr 41.
- Gelderblom O., Jonker J. [2015], *Enter the ghost: cashless payments in the Early Modern Low Countries, 1500–1800*, CGEH Working Paper, nr 74.
- Gelderblom O., Jonker J., Kool C. [2014], *Direct Finance in the Dutch Golden Age*, Utrecht University.
- Gemzik-Salwach A., Opolski K. (red.) [2016], *Finansjalizacja. Wpływ na gospodarkę i społeczeństwo*, CeDeWu, Warszawa.
- Gerlach M.L. [1992], *The Japanese Corporate Network*, „Administrative Science Quarterly”, t. 37, nr 1 s. 105–139.
- Gilbert M. [2015], *Deshima Island: A Stepping Stone between Civilizations*, „World History Connected”, t. 3, nr 3.
- Giotaki J. [2016], „Shadow banking” within banking groups: legal, accounting and prudential perspectives, Bank of Greece.
- Giron A. [2014], *Notes on Deflation, Between the Great Crisis and the Great Economic Recession*, The National University of Mexico.
- Glaeser G.L., Shleifer A. [2002], *Legal Origins*, Harvard University, Cambridge, Mass.
- Glasserman P., Loudis B. [2015], *A Comparison of U.S. and International Global Systemically Important Banks*, Office of Financial Research Brief Series, nr 7.
- Glete J. [1993], *Navies and nations. Warships, navies and state building in Europe and America 1500–1860*, Akademitryck AB, Stockholm.
- Global Financial Centers Index* [2012], Financial Centre Futures, nr 3.
- Global Shadow Banking Monitoring Report 2015* [2015], Financial Stability Board, Basel.
- Glover A., Heathcote J., Krueger D., Rios-Rull J.V. [2014], *Intergenerational Redistribution in the Great Recession*, Center for Quantitative Economic Research Working Paper, nr 1.
- Goetzmann W. [2016], *Money changes everything. How finance made civilization possible?*, Princeton University Press, Princeton.
- Gołębiowska E. [2014], *Zarządzanie dobrostanem społecznym w dobie zmian demograficznych*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie”, t. XV, zeszyt 11, część I.
- Goody J. [1983], *The development of the family and marriage in Europe*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Gorton G.B. [2015], *The Maze of Banking. History, Theory, Crisis*, Oxford University Press, Oksford.
- Gourinchas P. Obsfeld M. [2012], *Stories of the twentieth century for the twenty-first*, „American Economic Journal Macroeconomics”, t. 4, nr 1, s. 226–265.
- Goyal R., Mc Kinnon R. [2002], *Japans's Negative Risk Premium in Interest Rates*, IMES, Tokio.

- Grabowiecki J. [2015], *Abenomika – przełom czy kontynuacja w modelu społeczno-gospodarczym Japonii*, [w:] E. Molendowski, A. Mroczek (red.), *Globalizacja i regionalizacja we współczesnym świecie wyzwania integracji i rozwoju*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Green D., Kadoya Y. [2013], *English as a gateway immigration and public opinion in Japan*, The Institute of Social and Economic Research Osaka University Discussion Paper, nr 883
- Greif A. [1994], *Cultural Beliefs and the Organization of Society: A Historical and Theoretical Reflection on Collectivist and Individualist Societies*, „The Journal of Political Economy”, t. 102, nr 5, s. 912–950.
- Greif A. [2005], *Institutions and the Path to the Modern Economy: Lessons from Medieval Trade*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Greif A. [2006], *Institutions: Theory, History and Context-Specific Analysis*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Greif A. [2008], *The Normative Foundations of Institutions and Institutional Change*.
- Greif A. [2014], *Do institutions evolve?*, „Journal of Bioeconomics”, nr 1.
- Greif A., Kingstone C. [2011], *Institutions: Rules or Equilibria?*, [w:] N. Schofield, G. Caballero (red.), *Political Economy of Institutions, Democracy and Voting*, Springer, Berlin.
- Greif A., Latin D.D. [2004], *A Theory of Endogenous Institutional Change*, „American Political Science Review”, nr 1.
- Grim B., Clark G., Snyder E. [2014], *Is Religious Freedom Good for Business?: A Conceptual and Empirical Analysis*, „Interdisciplinary Journal of Research on Religion”, t. 10, nr 4.
- Grinin L., Korotayev A. [2015], *Great Divergence and Great Convergence. A Global Perspective*, Springer, Londyn.
- Groenewegen J. [1997], *Institutions of Capitalisms: American, European, and Japanese Systems Compared*, „Journal of Economic Issues”, t. 31, nr 2.
- Groenewegen J., Spithoven A., Berg A. [2010], *Institutional economics. An introduction*, Palgrave Macmillan.
- Groppa O. [2013], *Complementary currency and its impact on the economy*, „International Journal of Community Currency Research”, t. 17, nr 1, s. 45–57.
- Growth, Convergence and Income Distribution: The Road from the Brisbane G-20 Summit* [2014], Think Tank G-20.
- Grzesiuk K. [2015], *Zakorzenienie społeczne gospodarki. Koncepcja Marka Granovettera*, Wydawnictwo KUL, Lublin.
- Haldane A.G. [2015], *Growing, Fast and Slow*, University of East Anglia.
- Hall D. [2003], *Japanese Spirit, Western Economics: The Continuing Salience of Economic Nationalism in Japan*, TIPEC Working Paper, nr 1.
- Hall J.W. [1979], *Japonia*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Hamada K., Noguchi A. [2005], *The Role of Preconceived Ideas in Macroeconomic Policy: Japan's Experience in the Two Deflationary Periods*, University of Michigan.
- Hamao Y., Hoshi T., Okazaki T. [2007], *Listing Policy and Development of the Tokyo Stock Exchange in the Pre-War Period*, Center on Japanese Economy and Business Working Paper, nr 258.
- Hansen A. [1939], *Economic Progress and Declining Population Growth*, „American Economic Review”, t. 29, nr 1, s. 1–15.
- Hansson D., Oscarsson L., Soederberg J. [2014], *Shadow banking from a Swedish perspective*, Sveriges Riksbank Economic Review, nr 3, s. 28.
- Hanushek E.A., Woessmann L. [2016], *Knowledge capital, growth, and the East Asian miracle*, „Science”, t. 351, nr 6271, s. 344–345.
- Harrison M. [2015], *Capitalism at war*, [w:] L. Neal, J.G. Williamson, *The Spread of Capitalism: From 1848 to the Present*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Harutyunyan A., Massara A., Ugazio G., Walton R. [2015], *Shedding Light on Shadow Banking*, IMF Working Paper, nr 1.
- Harvey J.T. [2015], *Contending Perspectives in Economics. A Guide to Contemporary Schools of Thought*, Edward Elgar, Cheltenham.
- Hausman J., Wieland J.F. [2015], *Abenomics: An Update*, Brookings Papers on Economic Activity, nr 1.

- Hayashi F, Prescott E. [2002], *The 1990s in Japan: A lost decade*, „Review of Economic Dynamics”, t. 5, s. 206–235.
- Heffernan S. [2007], *Nowoczesna bankowość*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Hennessey J.L. [2015], *Discourses of the Heian Era and National Identity Formation in Contemporary Japan*, Centre for East and South-East Asian Studies Lund University, nr 43.
- Hessel J., Peeters J. [2011], *Housing bubbles, the leverage cycle and the role of central banking*, DNB Occasional Studies, t. 9, nr 5.
- Higgs P., Gilleard C. [2015], *Rethinking old age. Theorising the Fourth Age*, Palgrave, Nowy Jork.
- Himino R. [2016], *Japanese responses to asset price bubbles: comparison with the U.S.*, „Public Policy Review”, t. 12, nr 2.
- Hira S. [2012], *Decolonizing the Mind: The Case of the Netherlands*, „Journal of the Sociology of Self – Knowledge”, t. 10, nr 1 s. 53–68.
- Hirakata N., Sudo N., Takei I., Ueda K. [2015], *Japan's Financial Crisis and Lost Decades*, CEAFJP Discussion Paper 3.
- Hodgson G.M. [2009], *Institutional Economics into the Twenty-First Century*, Studi e Note di Economia, t. 14, nr 1, s. 3–26.
- Hofstede G. [1984], *Culture's Consequences, International Differences in Work-Related Values*, Abridge, Londyn.
- Hofstede G.H., Hofstede G. Minkov M., [2010], *Cultures and organizations: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival*, McGraw-Hill, Nowy Jork.
- Hojo H. [2005], *The Corporate Culture in a Japanese Bank: Study of The Changing Organizational World*, Massachusetts Institute of Technology.
- Horesh N. [2012], *The Great Money Divergence: European nad Chinese Coinage before the Age of Steram*, „Journal of Chinese Studies”, nr 55, s. 103–136.
- Horioka C.Y [2004], *Do the Elderly dissave in Japan?*, The Institute of Social and Economic Research Osaka University Discussion Paper, nr 605.
- Horioka C.Y. [2014], *Evolutionary Economics and Household Behavior*, University of the Philippines School of Economics Discussion Paper, nr 12.
- Hoshi T. [2015], *Will the U.S. and Europe Avoid a Lost Decade? Lessons from Japan's Postcrisis*.
- Howell D.L. [1992], *Proto-Industrial Origins of Japanese Capitalism*, „The Journal of Asian Studies”, t. 51, nr 2, s. 269–286.
- Hughes J.E, MacDonald S.B. [2002], *International Banking*, Addison Wesley, Nowy Jork.
- Hunter J. [2004], *Institutional Changes in Meiji Japan: Image and Reality*, Londyn School of Economics and Political Sciences Working Paper, nr 203.
- Ichimura S. [2015], *Japan and Asia. Economic Development and Nation Building*, World Scientific, Londyn.
- Ide E., Steinmo S. [2009], *The End of the Strong State?, [w:] The New Fiscal Sociology. Taxation in Comparative and Historical Perspective*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Ikeda D., Morita Y. [2016], *The Effects of Barriers to Technology Adoption on Japanese Prewar and Postwar Economic Growth*, Institute for Monetary and Economic Studies Bank of Japan Discussion Paper, nr 1.
- Ikegami E. [2011], *Poskromienie samurajów. Honorowy indywidualizm i kształtowanie się nowożytnej Japonii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Inoue T. [2016], *Toward Stability and Efficiency Improvement of Financial and Economic Systems-Perspective of Marco Policy Mix and Financial Markets*, „Public Policy Review”, t. 12, nr 2.
- Ishizu M. [2010], *Intellectual Networks and Exchange of Useful and Reliable Knowledge: Case Studies of Early Modern Japan and Europe*, Londyn School of Economics and Political Science, Londyn.
- Israel J. [1990], *Dutch Primacy in World Trade 1585–1740*, Oxford University Press, Nowy Jork.
- Itoh M, [2000], *Globalization of Japan: Japanese Sakoku Mentality and U.S. Efforts to Open Japan*, St. Martin's Press.
- Itoh M., Koike R., Shizume M. [2015], *Bank of Japan's Monetary Policy in the 1980s: A View Perceived from Archived and Other Materials*, „Monetary and Economic Studies”, listopad, s. 97–199.

- Iwahashi M. [2005], *The Institutional Framework of the Tokugawa Economy*, [w:] A. Hayami, O. Saito, R.P. Toby (red.), *Emergence of Economic Society in Japan 1600–1859*, Oxford University Press, Nowy Jork.
- Iyer S. [2015], *The new economics of religion*, University of Cambridge Institute for New Economic Thinking Working Paper, nr 1.
- Jackson G., Miyajima H. [2008], *The Diversity and Change of corporate Governance in Japan*, [w:] M. Aoki, G. Jackson, H. Miyajima (red.), *Corporate Governance in Japan*, Oxford University Press, Oksford.
- Jackson H. [2015], *The International Experience with Negative Policy Rates*, Bank of Canada Staff Discussion Paper, nr 13.
- Jakonis A. [2009], *Culture of Japanese organization and basic determinants of institutional economy*, „Journal of Intercultural Management”, t. 1, nr 2, s. 90–104.
- Jakubski K.J. [2014], *Przestępczość z wykorzystania elektronicznych instrumentów płatniczych*, [w:] B. Świecka (red.), *Rynki finansowe w przestrzeni elektronicznej*, ECONOMICUS.
- Jan Paweł II [1991], *Contessimus annus*, Watykan.
- Jansen M.B. [2002], *The Making of Modern Japan*, Harvard University Press, Cambridge.
- Japan [2015], IMF Country Report, nr 197.
- Johnson C. [1983], *MITI and the Japanese Miracle: The Growth of Industrial Policy 1925–1975*, Stanford University Press, Stanford.
- Jonas A. [2002], *Strategie konkurencji na rynku usług bankowych*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa.
- Jones C. [1992], *The Transfer of Banking Techniques from Britain to Argentina (1862–1914)*, [w:] *Multinational and International Banking*, Edward Elgar, Brookfield.
- Jong E. [2008], *Religious Values and Economic Growth: A review and assessment of recent studies*, Nijmegen Centre for Economics Working Paper, nr 111.
- Jorda O., Schularick M., Taylor A.M. [2015], *Sovereigns versus Banks: Credit, Crises and Consequences*, Institute for New Economic Thinking Working Paper, nr 3.
- Juselius M., Takts E. [2016], *The age-structure-inflation puzzle*, Bank of Finland Research Discussion Paper, nr 4.
- Juszczak K. [2012], *Przygotowanie do starości jako zadanie jednostek i zbiorowości*, „Pedagogiczeskij diskurs”, nr 11.
- Kaihatsu S., Kurozumi T. [2013], *What Caused Japan's Great Stagnation in the 1990s?*, Bank of Japan.
- Kaja J. [2015], *Eseje o Japonii i metodologii deskryptywnej*, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa.
- Kakuchi E., Takeuchi K. [2014], *Creative industries: Reality and potential in Japan*, GRIPS Discussion Paper, nr 4.
- Kamada K., Nakajima J., Nishiguchi S. [2015], *Are Household Inflation Expectations Anchored in Japan?*, Bank of Japan Working Paper, nr E-8.
- Kambayashi R., Kato T. [2013], *Good jobs, Bad jobs, and the Great Recession: Lessons from Japan's Lost Decade*, Poverty Reduction, Institutions, Markets and Policies in Developing Countries Discussion Paper, nr 41.
- Kamikawa R. [2013], *Market-Based Banking and the International Financial Crisis*, Oxford University Press, Oksford.
- Kan K., Ohno T. [2012], *Merger of Major Banks from the EVA Standpoint*, „Public Policy Review”, t. 8, nr 5, s. 737–774.
- Kang N. [2006], *A Critique of the „Varieties of Capitalism” Approach*, International Centre for Corporate Social Responsibility Research Paper, nr 45.
- Kasiewicz S., Kurkliński L. [2013], *Shadow Banking – Dylematy Decyzyjne*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, nr 62, s. 91–12.
- Katagiri M., Konishi H., Ueda K. [2014], *Aging and Deflation from a Fiscal Perspective*, Kyoto Institute of Economic Research Discussion Paper, nr 905.
- Kato S. [2011], *Institutional Complementarities, Institutional Changes, and Economic Output*, University of Michigan.

- Kato S. [2012], *Valley of Institutional Change: Japanese Political Economy 1990–2005*, Massachusetts Institute of Technology.
- Kavedzija I. [2015], *The good life in balance. Insights from aging Japan*, „Hau: Journal of Ethnographic Theory”, t. 5, nr 3, s. 135–156.
- Kawai M., Prasad E.S. (red.) [2011], *Financial Market Regulation and Reforms in Emerging Markets*, Asian Development Bank Institute, Tokio.
- Kaźmierczak A. [1994], *Pieniądz i bank w kapitalizmie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kedrain C. [2011], *How Important is Wealth for Explaining Household Consumption Over the Recent Crisis? An Empirical Study for the United States, Japan and the Euro Area*, OECD Economics Department Working Paper 869.
- Keizer A.B. [2008], *The Dynamics between regular and non-regular employment: Labour market institutionalization in Japan and the Netherlands*, Japan Institute for Labour Policy and Training.
- Kelly B. [2015], *The Bitcoin big bang. How Alternative Currencies Are About to Change the World*, Wiley.
- Kerns R.L. [1998], *Why Deflation is Bad for Share Price*, „Canadian Shareowner”, kwiecień.
- Kishi M. [2005], *Household and financial institution planning in Japan: Corporate governance by citizens*, „Journal of Asian Economics”, t. 16, nr 5, s. 807–816.
- Kishi M. [2013], *The financial system of the cooperative society: a new idea on fighting the deflation*, Bunshindo.
- Kleer J. [2015], *Dobra publiczne: wczoraj-dziś-jutro*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Klein N. [2016], *To zmienia wszystko. Kapitalizm kontra klimat*, Muza, Warszawa.
- Klementewicz T. [2015], *Stawka większa niż rynek. U źródeł stagnacji kapitalizmu bez granic*, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa.
- Klos M., Derksen L. [2016], *Shared cultural heritage of Japan and the Netherlands*, Cultural Heritage Agency, Amersfoort.
- Kogure M. [2008], *National Prestige and Economic Interest. Dutch Diplomacy Towards Japan 1850–1863*, Shaker Publishing, Maastricht.
- Kojima A. [2015], *Overemphasis and the Lack of Growth Policies*, „Discuss Japan”, nr 27.
- Komulainen T. [1999], *Deflation – theory, recent experience and some lessons*, Bank of Finland.
- Konecki K. [1992], *W japońskiej fabryce*, Instytut Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Konstytucja Japonii z 3 listopada 1946 r.*
- Koo R.C. [2014], *Balance sheet recession is the reason for secular stagnation*, [w:] C. Teulings, R. Baldwin (red.), *Secular Stagnation: Facts, Causes and Cures*, CEPR Press, Londyn.
- Korinek A., Sandri D. [2014], *Capital Control or Macroprudential Regulation?*, NBER Working Paper, nr 20805.
- Kostowska-Watanbe E. (red.) [2012], *Zmiany społeczne w Japonii w XIX i XX wieku*, UNIVERITAS, Kraków.
- Kośny M., Piotrowska M. [2013], *Economic security of households and their savings and credit*, National Bank of Poland Working Paper, nr 146.
- Krawczyk R. [2016], *Zachód jako system społeczno-gospodarczy*, Oficyna Wydawnicza Uczelni Łazarzskiego, Warszawa.
- Krekula C. [2009], *Age coding-on age based practices of distinction*, „International Journal of Ageing and Later Life”, nr 2, s. 7–31.
- Kubas S. [2011], *Konsolidacja demokracji w systemie politycznym. Przykład powojennej Japonii (1945–2010)*, Uniwersytet Śląski, Katowice.
- Kuper A. [2005], *Kultura. Model antropologiczny*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Kuroda H. [2016], *Introduction of „Quantitative and Qualitative Monetary Easing with a Negative Interest Rate”*, Bank of Japan, Tokio.
- Kuroda H. [2016], *Overcoming deflation-theory and practice*, BIS, Bazylea.
- Kuroda H. [2016], *The Battle Against Deflation: The Evolution of Monetary Policy and Japan’s Experience*, Bank of Japan, Tokio.
- Kusihida K.E., Shimizu K. [2013], *Syncretism: the politics of Japan’s financial reforms*, „Socio-Economic Review”, nr 1, s. 1–33.
- Lam W.R. [2013], *Cross-border Activity of Japanese Banks*, IMF Working Paper, nr 235.

- Landes D.S. [2007], *Bogactwo i nędza narodów*, Muza, Warszawa.
- Lap C. [2014], *Career and Care: Difficulties women face in career development. A Comparative Study between the Welfare States of Japan and the Netherlands*, Univeriteit Leiden.
- Lee C., Lloyd P. [2016], *A Review of the Recent Literature on the Institutional Economics Analysis of the Long-Run Performance of Nations*, ISEAS Economics Working Paper, nr 1.
- Lemecha M. [2014], *Obrzędy przejścia we współczesnej Japonii*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.
- Lemma V. [2016], *The Shadow Banking System. Creating Transparency in the Financial Markets*, Palgrave Macmillan.
- Lewis O., Steinmo S. [2012], *How Institutions Evolve: Evolutionary Theory and Institutional Change*, European University Institute.
- Liao W.C., Zhao, D., Sing T.F. [2012], *Risk Attitude and Housing Wealth Effect*, Institute of Real Estate Studies Working Paper, nr 20.
- Liberska B. (red.) [2016], *Nowa globalna architektura finansowa. W stronę bezpieczniejszego sektora bankowego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Lin J.Y. [1989], *An Economic Theory of Institutional Change: Induced and Imposed Change*, „Cato Journal”, t. 9, nr 1.
- Lindermann M. [2014], *The Merchant Republics: Amsterdam, Antwerp, and Hamburg, 1648–1790*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Lipsy P.Y., Takinami H. [2013], *The Politics of Financial Crisis Response in Japan and the United States*, „Japanese Journal of Political Science”, t. 14, nr 3.
- Lissowska M. [2006], *New research problems for institutional economics arising from the experience of transition to market economy: The evolution of institutions*, „Journal of Economics and Business”, t. 9, nr 2, s. 53–80.
- Lissowska M. [2008], *Instytucje gospodarki rynkowej w Polsce*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Lo A.W. [2015], *The Gordon Gekko Effect: The Role of Culture in the Financial Industry*, NBER Working Paper, nr 21267.
- Lusardi A., Mitchell O.S. [2013], *Older Adult Debt and Financial Frailty*, MRRC Working Paper, nr 291.
- Lutkowski K. [2004], *Od złotego do euro. Źródła obaw i nadziei*, Twigger, Warszawa.
- Lutz W., Butz W.P. KC.S. (red.) [2014], *World Population & Human Capital in the Twenty-First Century*, Oxford University Press, Oksford.
- Łyziak T., Przystupa J., Sznajderska A., Wróbel E. [2012], *Pieniądz w polityce pieniężnej*, Materiały i Studia NBP, nr 283.
- Macey J. [2011], *Reducing Systemic Risk: The Role of Money Market Mutual Funds as Substitutes for Federally Insured Bank Deposits*, Yale Law School Faculty Paper, nr 2020.
- Mackintosh S.P.M. [2014], *The Redesign of the Global Financial Architecture: Forums, Institutions, and State Power*, PhD Newcastle University.
- Macprudentialism [2014], A VoxEU.org eBook.
- Manalo J., McLoughlin K., Schwartz C. [2015], *Shadow Banking – International and Domestic Development*, Reserve Bank of Australia Bulletin, nr 1.
- Markiewicz M., Szmalter M. [2016], *Rola regionu Azji i Pacyfiku na światowym rynku walutowym*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, nr 3, t. 81, s. 157–168.
- Marszałek P. [2014], *Systemy pieniężne wolnej bankowości. Koncepcja, cechy, zastosowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Mass J.P. [1985], *The Bakufu in Japanese History*, Stanford University, Stanford.
- Matsubayashi Y. [2015], *The effort to stabilize the Financial System in Japan: An Outline and the Characteristics of the programme for financial revival*, Bruegel Working Paper, nr 2.
- Matysek-Jędrych A. [2007], *System finansowy-definicja i funkcje*, „Bank i Kredyt”, t. 38, nr 10, s. 39–41
- Mc Culley P.A., [2007], *Teton Reflections*, Global Central Bank Focus Series PIMCO.
- McNeil C., Hunter J. [2014], *The Generation Strain. Collective Solutions to Care in an Ageing Society*, Institute for Public Policy Research, Londyn.

- Mitchener K.J., Ohnuki M. [2008], *Institutions, competition, and capital market integration in Japan*, NBER Working Paper, nr 14090.
- Miyamoto M. [2005], *Quantitative Aspects of Tokugawa Economy*, [w:] A. Hayami, O.Saito, R.P. Toby (red.), *Emergence of Economic Society in Japan 1600-1859*, Oxford University Press, Nowy Jork.
- Montgomery H., Takahashi Y. [2016], *La Dolce Vita In Japan: The Effect of Bank Mergers on Corporate Governance*, „International Journal of Financial Research”, nr 1, s. 57–65.
- Morawski W. [2002], *Zarys powszechnej historii pieniądza i bankowości*, Wydawnictwo TRIO, Warszawa.
- Morek R., Nakamura M. [2005], *A Frog In a Well Knows Nothing of the Ocean: A History of Corporate Ownership in Japan*, [w:] *A History of Corporate Governance around the World*, The University of Chicago Press, Chicago.
- Morris I. [2015], *Dlaczego zachód rządzi-na razie*, Wydawnictwo Zysk, Poznań.
- Murphy R.T. [2016], *Rethinking Japan's Deflation Trap: On the Failure to Reach Kuroda Haruhiko's 2% Inflation Target*, „The Asia-Pacific Journal”, t. 14, z. 3, nr 4.
- Murray J.M. [2011], *Brugia kolebka kapitalizmu 1280–1390*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Muto I., Sudo N., Yoneyama S. [2016], *Productivity Slowdown in Japan's Lost Decades: How Much of It Can Be Attributed to Damaged Balance Sheets?*, Bank of Japan Working Paper, nr 16-E-3.
- Nai T. [2015], *The Figure of the Migrant*, Stanford University Press, Stanford.
- Nakabayashi M., Okazaki T. [2007], *Role of Courts in Economic Development: A Case of Prewar Japan*, CIRJE Discussion Paper, nr 517.
- Nakamura M. [2015], *Economic Development and Business Groups in Asia: Japan's Experience and Implications*, International Advanced Economics Research, nr 1.
- Nakao S. [1995], *The Political Economy of Japan Money*, University of Tokyo Press, Tokio.
- Neal L., Williamson J.G. (red.) [2014], *Cambridge History of Capitalism*, t. 1, Cambridge University Press, Cambridge.
- Nemeskeri-Kiss G. [1999], *Has the world avoid the risks of deflation and depression?*, „Global Investor”, nr 12, s. 49–51.
- Noorlander D.L. [2011], *Serving Good and Mammon: The Reformed Church and The Dutch West India Company in The Atlantic World, 1621–1674*, Georgetown University.
- Norris S. Inglehart R. [2004], *Sacred and Secular. Religion and Politics Worldwide*, Cambridge University Press, Cambridge.
- North D.C. [2014], *Zrozumieć przemiany gospodarcze*, Oficyna, Warszawa.
- Oguma E. [2013], *Nobody Dies in a Ghost Town: Path Dependence in Japan's 3.11 Disaster and Reconstruction*, „The Asia-Pacific Journal”, t. 11, nr 1.
- Okabe M. [2002], *Cross Shareholdings in Japan. A New Unified Perspective of the Economic System*, Edward Elgar, Cheltenham.
- Okazaki T., Okuno-Fujiwara M. [1993], *Japan's Present-day Economic System and its Historical Origins*, University of Tokyo Press, Tokio.
- Okazaki T., Okuno-Fujiwara M. (red.) [1999], *The Japanese Economic System and Its Historical Origins*, Oxford University Press, Oksford.
- Okazaki T., Sawada M. [2011], *Interbank Networks In Prewar Japan: Structure and Implications*, PRIMCED Discussion Paper, nr 21.
- Okina K., Shirakawa M., Shiratsuka S. [2000], *The Asset Price Bubble and Monetary Policy: Japan's Experience in the Late 1980s and the Lessons*, Institute for Monetary and Economic Studies Bank of Japan, nr 12.
- Orru M., Hamilton G.G., Suzuki M. [1989], *Patterns of Inter-Firm Control in Japanese Business*, „Organization Studies”, t. 10, nr 4, s. 549–574.
- Orzechowski M. [2014], *Holandia. Presja depresji*, Muza, Warszawa.
- Osoby starsze na rynku usług finansowych. Analiza i zalecenia* [2013], Rzecznik Praw Obywatelskich.
- Otaki M. [2016], *The Origin of the Prolonged Economic Stagnation in Contemporary Japan. The factitious deflation and meltdown of the Japanese firm as an entity*, Routledge, Londyn.
- Ozawa T. [2007], *Institutionally Driven Growth and Stagnation-Struggle for Reform*, [w:] D. Bailey, D. Coffey, P. Tomlison (red.), *Crisis or Recovery in Japan: State and Industrial Economy*, Edward Elgar, Cheltenham.

- Ozawa T. [2010], *The (Japan-Born) „Flying-Geese” Theory of Economic Development Revisited-and Reformulated from a Structuralist Perspective*, Centre on Japanese Economy and Business Columbia Business School Working Paper, nr 291.
- Ozkan E.U. [2007], *The Transformation of the Ownership Structure of Japanese Financial and Commercial Institutions and Its Impact on the Level of Cooperation Between the State and the Private Sector in Japan*, Ritsumenikan Asia Pacific University.
- Palley T.J. [2000], *The case for positive low inflation*, „Eastern Economic Journal”, nr 3, s. 277–295.
- Pałasz-Rutkowska [2012], *Cesarz Meiji (1852-1912). Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Patrick H. [2016], *Japans’s Abenomics Bumps Along*, Centre on Japanese Economy and Business Occasional Paper, nr 74.
- Peer Review of the Netherlands* [2014], Financial Stability Board, Bazylea.
- Perotti E. [2012], *The Roots of Shadow Banking*, Duisenberg school of finance Policy Paper, nr 24.
- Perotti E. [2013], *The Political Economy of Finance*, Tinbergen Institute Discussion Paper, nr 34.
- Petersen H.G., Wiegelmann A.M. [2014], *Financial Markets and the Global Debt Crisis: Toward a New Architecture for a More Reliable Financial Sector*, „Norteámerica”, nr 1.
- Piachaud D., Macnicol J., Lewis J. [2009], *A think piece on intergenerational equity*, London School of Economics, Londyn.
- Pietrzak J. [2002], *Czynniki przewagi konkurencyjnej na rynku bankowych usług detalicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Pleijt A., Zanden J.L. [2013], *Accounting for the „Little Divergence” What drove economic growth in pre-industrial Europe, 1300–1800?*, Centre for Global Economic History, nr 46.
- Polanyi K. [2001], *The Great Transformation. The Political and Economic Origins of Our Time*, Beacon Press, Boston.
- Polit J. [2015], *Japońska polityka zagraniczna 1895–1945*, ARCANA, Kraków.
- Polk W. [2000], *Sąsiedzi i obcy. Podstawy stosunków międzynarodowych*, Książka i Wiedza, Warszawa.
- Pomeranz K. [2014], *Histories for a Less National Age*, „American Historical Review”, t. 112, nr 1, s. 1–22.
- Potocka E., Pietrasiak M. (red.) [2004], *Współczesna Japonia. Mocarstwo na rozdrożu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Pozsar Z. [2015], *A Macro View of Shadow Banking*, IMF.
- Prestowitz C. [2015], *Japan restored. How Japan can reinvent itself and why this is important for America and the World*, Tuttle, Tokio.
- Quinn S., Roberts W. [2014], *Death of a Reserve Currency*, Federal Reserve Bank of Atlanta Working Paper, nr 17.
- Radygin A.D., Entov R.M. [2008], *V poiskach institutsionalnykh kharakteristik ekonomicheskogo rosta*, „Voprosy ekonomiki”, nr 8, s. 4–27.
- Raetsel Geld* [1995], Metropolis Verlag, Marburg.
- Rajan R.G., Zingales L. [2001], *The Great Reversal: The Politics of Financial Development in The 20th Century*, NBER Working Paper, Cambridge, MA.
- Rakhmanko A. [2015], *The Changing Nature of the „Iron Triangle” Phenomenon: A Case study of the „Iron Triangle” in the Postal Industry and Postal Reforms in Japan*, Centre for East and South-East Asian Studies Lund University, nr 44.
- Ratajczak M. [2015], *Ekonomia instytucjonalna a kierunki zmian w ekonomii jako nauce*, [w:] Ł. Hardt, D. Milczarek-Andrzejewska (red.), *Ekonomia jest piękna*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Real Estate Booms and Banking Busts. An International Perspective* [1999], Group of Thirty.
- Rebecchini S. [2012], *Chrześcijańskie korzenie gospodarki rynkowej*, [w:] *Katolicy i ekonomia: szanse i zagrożenia*, Wydawnictwo WSKSiM, Toruń 2012.
- Results of the 66th Opinion Survey on the General Public’s Views and Behavior* [2016], Bank of Japan.
- Richardson G., McBride M. [2009], *Religion, longevity, and cooperation: The case of the craft guild*, „Journal of Economic Behavior and Organization”, t. 71, nr 1, s. 172–186.
- Roberds W., Velde F.R. [2014], *Early Public Banks*, Working Papers FED of Chicago, nr 3.

- Robinson W.I. [2014], *Global Capitalism and the Crisis of Humanity*, Cambridge University Press.
- Rousseau P.L., Sylla R. [2003], *Financial Systems, Economic Growth and Globalization*, [w:] *Globalization in Historical Perspective*, University of Chicago Press, Chicago.
- Rutkowski W. [2000], *Pieniądz*, Skierniewice.
- Sagaram J.P.A., Wickramanayake J. [2005], *Financial centers in the Asia-Pacific region: an empirical study on Australia, Hong Kong, Japan and Singapore*, Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review, t. 58, nr 232, s. 21–51.
- Sahay R., Cihák M., N'Diaye P., Barajas A., Ayala D., Gao Y., Kyobe A., Nguyen L., Saborowski C., Sviridzenka K., Yousefi S.R. [2015], *Rethinking Financial Deepening: Stability and Growth in Emerging Markets*, IMF Staff Note, nr 8.
- Saito J. [2015], *Can a Nation Survive with a Shrinking Population?*, Japan Center for Economic Research, Tokio.
- Samid G. [2015], *Tethered Money. Managing Digital Currency Transactions*, Elsevier, Amsterdam.
- Sansom G.B. [1932], *Japan: A Short Cultural History*, Century, Nowy Jork.
- Sargent T.J., Velde F.R. [2002], *The Big Problem of Small Change*, Princeton University Press, Oksford.
- Sato K. [1999], *Japanese-Style Capitalism*, Center on Japanese Economy and Business Columbia Business School, Nowy Jork.
- Schaffer M. [2012], *Traditional and Market-Based Financial Intermediaries*, Western Michigan University Dissertations Paper, nr 118.
- Schaltegger C., Weder M. [2013], *Will Europe Face A Lost Decade? A Comparison With Japan's Economic Crisis*, CREMA Working Paper, nr 3.
- Schulz M. [2009], *Country Analyses: Japan after the Crisis- From Recession to Permanent Decline?*, Friedrich Ebert Stiftung, Berlin.
- Seiichiro Y. [2015], *The samurai company: double creative response in Meiji Japan*, „Hitosubashi Journal of Commerce and Management”, t. 49, nr 1. s. 1–23 .
- Selgin G. [2005], *Currency Privatization as a Substitute for Currency Boards and Dollarization*, „Cato Journal”, nr 1.
- Sharma S. [2013], *Risk Transparency*, Risk Books, Londyn.
- Shen Y. [2015], *The origin of Bubbles*, Queen's University, Ontario.
- Shirahase S. (red.) [2006], *Demographic Changes and Inequality in Japan*, Trans Pacific Press.
- Shizume M. [2007], *Sustainability of Public Debt: Evidence from Pre-World War II Japan*, Kobe University Discussion Paper, nr 201.
- Shizume M. [2009], *The Japanese Economy during the Interwar Period: Instability in the Financial System and Impact of the World Depression*, Bank of Japan Review, nr 2.
- Siciński A. [1975], *Uwagi o sprawie relatywności czasu*, „Człowiek i Światopogląd”, t. 116, nr 3.
- Sluytermann K. [2015], *Varieties of Capitalism and Business History. The Dutch case*, Routledge, Nowy Jork.
- Sng T.H., Moriguchi C. [2014], *Asia's Little Divergence: State Capacity in China and Japan before 1850*, Centre for Economic Institutions Working Paper, nr 6.
- Sokołowicz M.E. [2015], *Rozwój terytorialny w świetle dorobku ekonomii instytucjonalnej. Przestrzeń – bliskość – instytucje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Solarz J.K. [2009], *Zarządzanie ryzykiem systemu finansowego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Solarz J.K. [2014a], *Shadow banking: systemowa innowacja finansowa*, Studia i Monografie SAN, nr 52.
- Solarz J.K. [2014b], *Stadne myślenie o stabilności finansowej*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie”, t. XV, zeszyt 9, część III.
- Sopoćko A. [2015], *Mit pieniądza. Świat realny wobec iluzji polityki pieniężnej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Soriano C.V. [2011], *Recession and social dialogue in the banking sector: a global perspective*, Eurofound, Dublin.
- Spałek P. [2016], *Dwie odmiany kapitalizmu – uwagi na marginesie typologii P.A. Halla, i D. Sosice'a*, „Ekonomista”, nr 3, s. 364–377.
- Sperandei M. [2013], *The Influence of Financial Crises on National Security Policies*, Cornell University.

- Stachowiak Z., Stachowiak B. [2015], *Ekonomia gospodarki rynkowej. Ujęcie instytucjonalne*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa.
- Staniek Z. [2012], *Równowaga instytucjonalna i jej wymiary*, [w:] S. Rudolf (red.), *Nowa ekonomia instytucjonalna wobec kryzysu gospodarczego*, Wyższa Szkoła Ekonomii Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach, Kielce.
- Steinmo S. [2010], *The Evolution of Modern States: Sweden, Japan and the United States as Evolutionary Systems*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Stockwin J.A.A. [2014], *New Directions in Japan under the Abe Government: Constitution, Defence and Nationalism*, IAFOR Publications, Aichi.
- Stolbov M. [2015], *Causality between credit depth and economic growth: Evidence from 24 OECD countries*, BOFIT Discussion Paper, nr 15.
- Strauss W., Howe N. [1991], *The cycle of generations*, „American Demographics”, t. 13, nr 4.
- Streeck W. [2012], *E Pluribus Unum? Varieties and Commonalities of Capitalism*, Max Planck Institute for the Study of Societies Discussion Paper, nr 12.
- Streeck W., Thelen K. [2005], *Beyond Continuity: Institutional Change in Advanced Political Economies*, Oxford University Press.
- Sum N.L., Jessop B. [2013], *Towards a Cultureal Political Economy. Putting Culture in its Place in Political Economy*, Edward Elgar, Cheltenham.
- Sussman N., Yafeh Y. [2006], *Institutional Reforms, Financial Development and Sovereign Debt: Britain 1690–1790*, „The Journal of Economic History”, t. 66, nr 5.
- Suzuki T., Karaś T. [2008], *Prawo japońskie*, Liber, Warszawa.
- Swianiewicz J. [2014], *Możliwości makrohistorii, Braudel, Wallerstein, Deleuze*, Monografia Fundacji Na Rzecz Nauki Polskiej, Toruń–Warszawa.
- Sylla R. [1999], *Emerging Markets in History: The United States, Japan, and Argentina*, [w:] R. Sato (red.), *Global Competition and Integration*, Kluwer Academic Publishers, Boston.
- Sylla R. [2015], *Financial Development, Corporations, and Inequality*, „Business and Economic History”, t. 13.
- Szopa B., Ślęzak E. (red.) [2016], *Finansowe aspekty globalizacji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Szpringer W. [2002], *E-commerce, e-banking. Wyzwania globalizacji*, Difin, Warszawa.
- Szpringer W. [2014], *Instytucje nadzoru w sektorze finansowym. Kierunki rozwoju*, Wydawnictwo Poltext.
- Sztompka P. [2016], *Kapitał społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Wydawnictwo Signum, Kraków.
- Szudy M. [2015], *Developmental Capitalism jako trzecia droga*, „Studia Ekonomiczne”, nr 211, s. 43–54.
- Szukalski P. [2011], *Dyskryminacja osób starszych*, Demografia i Gerontologia Społeczna, Biuletyn Informacyjny, nr 5.
- Szukalski P. [2012], *Relacje międzypokoleniowe w przyszłości*, Demografia i Gerontologia Społeczna, Biuletyn Informacyjny, nr 3.
- Szymański W. [2011], *Niepewność i niestabilność gospodarcza. Gwałtowny wzrost i co dalej?*, Difin, Warszawa.
- Śliwiński A. [2015], *Ekonomia sieci. Jak globalne sieci opętały świat*, Iota Unum, Warszawa.
- Takahashi W. [2011], *The Japanese Financial Sector's Transition from High Growth to the „Lost Decades”. A Market Economy Perspective*, Discussion Paper RIEB Kobe University, nr 29.
- Takano Y. [2014], *Foreign Influence and the Transformation of Early Modern Japan*, Tokio.
- Takeuchi H. [2016], *The New Trend in Japanese Domestic Politics and Its Implications*, Indiana University.
- Takinami H. [2001], *Political Economy of the Financial Crises in Japan and the United States: A Comparative Study on the Bailout of Financial Institutions*, „Public Policy Review”, t. 7, nr 1.
- Tamaki T. [2014], *Japanese Economic Growth during the Edo Period*, Kyoto Sangyo University Economic Review, nr 1, s. 255–266.
- Tanaka T. [2012], *Sogo Shosha, Origins, Establishment, and Development*, Japan Foreign Trade Council, Tokio.
- Tang J.P. [2006], *The Role of Financial Conglomerates in Industry Formation: Evidence from Early Modern Japan*, University of California, Berkeley.

- Tarkowska E. [1987], *Czas w społeczeństwie. Problemy, tradycje, kierunki badań*, Ossolineum, Warszawa.
- Taylor P.J. [2002], *Recasting world-systems analysis: city network for nation-states?*, [w:] W. Dunaway (red.), *New Theoretical Directions for the Twenty-First Century World-System*, Greenwood, Westport.
- Temin P. [2015], *The Cambridge History of „Capitalism”*, „Journal of Economic Literature”, t. 53, nr 4, s. 996–1016.
- Teranishi Y. [2005], *The Japanese Economic Model*, „Monetary and Economic Studies”, t. 23, nr 2.
- Tezuka H. [1997], *Success as the Source of Failure? Competition and Cooperation in the Japanese Economy*, „Sloan Management Review”, nr 4, s. 83–93.
- The Emergence of Modern Central Banking from 1918 to the Present* [2000], Ashgate, Sydney.
- Thematic Review on the Implementation of the FSB Policy Framework for shadow Banking Entities. Peer Review Report 2016* [2016], Financial Stability Board, Bazylea.
- Thodoridis K. [2015], *Do contractionary monetary policy shocks expand shadow banking?*, Bank of England Working Paper, nr 521.
- Tirole J. [2014], *Market Power and Regulation*, The Royal Swedish Academy of Sciences.
- Tlkowski F. [2015], *Teorie klasyczne imperializmu kapitalistycznego. Zarys krytyczny*, Wydawnictwo Adam Michałek, Toruń.
- Tornstam L. [2006], *The Complexity of Ageism. A Proposed Typology*, „International Journal of Ageing and Later Life”, nr 1, s. 43–68.
- Treuren G. [2002], *How and Why Do Institutions Change? A Four Phase Framework for the Description of Institutional Development*, „Journal of Economics and Social Policy”, t. 7, nr 2.
- Troeger T.H. [2016], *How Special Are They? – Targeting Systemic Risk by Regulating Shadow Banking*, [w:] B. Lomfeld, A. Somma, P. Zumbansen (red.), *Reshaping Markets. Economic Governance, The Global Financial Crisis and Liberal Utopia*, Cambridge University Press.
- Troeger T.H. [2014], *How Special Are They? – Targeting Systemic Risk by Regulating Shadow Banking*, Institute for Monetary and Financial Stability Gethe University Working Paper, nr 83.
- Turner A. [2016], *Between debt and the devil. Money, credit, and fixing global finance*, Princeton University Press, Oksford.
- Tymiński M. [2011], *Partyni agenci. Analiza działalności lokalnych instancji PZPR w przemyśle (1949–1955)*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Ueda K. [2011], *Japan's Deflation and the Bank of Japan's Experience with Non-traditional Monetary Policy*, CARF Working Paper, nr 1.
- Ueda R. [2015], *How is corporate governance in Japan changing?*, OECD Corporate Governance Working Paper, nr 17.
- Uittenbogaard R. [2015], *Evolution of Central Banking? De Nederlandsche Bank 1814–1852*, Springer, Londyn.
- Usman M., Tomimoto I. [2013], *The Aging Population of Japan: Challenges and Few Possible Recommendations*, „Research Journal of Recent Sciences”, t. 11, nr 2, s. 1–4.
- Valev N.T. [2015], *The Hysteresis of Currency Substitution: Currency Risk and Network Externalities*, Georgia State University, Atlanta.
- Van Dillen J.G. [1964], *History of the Principal Public Banks*, Augustus M. Kelly, Nowy Jork.
- Van Wynsberghe R., Khan S. [2007], *Redefining Case Study*, „International Journal of Qualitative Methods”, t. 6, nr 2.
- Vanhaute E. [2013], *World History. An Introduction*, Routledge.
- Varley P. [2006], *Kultura japońska*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Varoufakis Y. [2015], *Globalny Minotaur. Ameryka, Europa i przyszłość światowej gospodarki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Veblen T. [1975], *The Theory of Business Enterprise*, Clifton New Jersey.
- Vos F. [2014], *Dutch influences on the Japanese Language*, „East Asian History”, t. 39.
- Vries J. [2008], *The Industrious Revolution: Consumer Behavior and The Household Economy, 1650 to the Present*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Vries J., Woude A. [1997], *The First Modern Economy. Success, failure, and perseverance of the Dutch economy, 1500–1815*, Cambridge University Press, Cambridge.

- Vulnerability of social institutions* [2014], OECD Economic Policy Paper, nr 11.
- Wagener H.J. [2009], *Why Europe? On comparative long-term growth*, „The European Journal of Comparative Economics”, t. 6, nr 2, s. 287–323.
- Wakatabe M. [2014], *Structural Reform in Japan: An Intellectual History*, Waseda University, Tokio.
- Wakatabe M. [2015], *Japan's Great Stagnation and Abenomics. Lessons for the World*, Palgrave macmillan, Nowy Jork.
- Waldenberger F. [2015], *Central Bank Independence in Times of High Financial Risk: The case of Japan, w Central Banking and Financial Stability in East Asia*, Springer, Berlin.
- Wall L.D. [2014], *Stricter Microprudential Supervision Versus Macroprudential Supervision*, Federal Reserve Bank of Atlanta.
- Wallerstein I. [2004], *Koniec świata jaki znamy*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.
- Wallerstein I., Collins R., Mann M., Dealuquian G., Calhoun C. [2015], *Czy kapitalizm ma przyszłość?*, Wydawnictwo Akademickie DIALOG, Warszawa.
- Weber E.J. [1990], *The Competitive Issue of Paper Money in Switzerland after the Liberal Revolutions in the 19th Century*, University of Western Australia Discussion Paper, nr 19.
- Wen W.K. [2013], *Future of Ageing in Singapore*, „Journal of Futures Studies”, nr 3.
- Wilkin J. [2011], *Institutional Equilibrium: What Is it about and what is its Role In the Economy?*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, t. 15, nr 2008, s. 26–37.
- Wilkin J. [2016], *Instytucjonalne i kulturowe podstawy gospodarowania. Humanistyczna perspektywa ekonomii*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.
- Witt M.A. [2012], *Japan: Coordinated Capitalism. Between Institutional Change and Structural Inertia*, INSEAD Working Paper, nr 105.
- Włodarczyk J. [2015], *O źródłach inflacji*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice.
- Woźniak-Jęchorek B. [2015], *Rola religii jako instytucji nieformalnej w kształtowaniu zachowań rynkowych*, [w:] S. Rudolf (red.), *Teoretyczny i praktyczny wymiar nowej ekonomii instytucjonalnej*, WSE, PiNM, Kielce, s. 297–318.
- Yamada K. [2003], *Intra-Family Transfers in Japan: Intergenerational Co-residence, Distance, and Contact*, Discussion Paper, nr 575.
- Yasuba Y. [1994], *Natural Resources in Japanese Economic History, 1800–1940*, The Cliometric Society.
- Yonemoto M. [2008], *Tokugawa Japan*, University of Colorado.
- Yoshino N. [2013], *Introduction*, „Japanese Journal of Monetary and Financial Economics”, t. 1, nr 1.
- Yoshino N. [2016], *Consumer protection*, Asia Development Bank Institute.
- Yoshino N., Taghizadeh-Hesary F. [2015], *Lost Decade: Lessons for Other Economies*, Asia Development Bank Institute, nr 521.
- Yue L.Q. [2015], *Elite-driven Community Collective Action and the Issues of Currency Substitutes During The Panic Of 1907*, Marshall School of Business.
- Zabielski K. [2002], *Finanse międzynarodowe*, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Zacharski J.R. [2014], *Wojna w świecie współczesnym. Uczestnicy, cele, modele, teorie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Zanden J.L., Leeuw B. [2011], *The character of growth before „modern economic growth”? The GDP of Holland between 1347 and 1807*, CGEH Working Paper, nr 4.
- Zanden J.L., Zuijderduijn J., Moor T. [2012], *Small is beautiful: the efficiency of credit markets in the late medieval Holland*, „European Review of Economic History”, t. 16, nr 1, s. 3–22.
- Zarycki T. [2009], *Peryferie. Nowe ujęcia zależności centro-peryferijnych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Ząbkowicz A. [2006], *Instytucje i wzrost gospodarczy Japonii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Zelmanovitz L. [2016], *The Ontology and Function of Money. The Philosophical Fundamentals of Monetary Institutions*, Lexington, Nowy Jork.
- Zielenziger M. [2006], *Shutting out the sun. How Japan created its own lost generation*, Random House, Nowy Jork.

- Zuijderduijn C.J. [2009], *Medieval capital markets. Markets for renten, state formation and investment in Holland (1300–1550)*, Leiden, Boston.
- Zukin S., Di Maggio P. [1990], *Structures of Capital. The Social Organisation of the Economy*, Cambridge University Press, Nowy Jork.
- Żukowska H., Żukowski M. (red.) [2013], *Obrót bezgotówkowy w Polsce*, Wydawnictwo KUL, Lublin.

Źródła internetowe

- Karlin A.R., *The Entrepreneurship Vacuum in Japan: Why it Matters and How to Address It*, <http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/the-entrepreneurship-vacuum-in-japan-why-it-matters-and-how-to-address-it/> (dostęp 07.09.2016).
- Krugman P., *Japan's Trap*, <http://web.mit.edu/krugman/www/> (dostęp 07.09.2016).
- Schoppa L., *Path Dependence in the Evolution of Japan's Party System Since 1993*, <http://people.virginia.edu/~ljs2k/chapter%202-shibusawa-2009.pdf> (dostęp 07.09.2016).

Prof. dr hab. Jan Krzysztof Solarz jest kierownikiem Katedry Bankowości i Ubezpieczeń Społecznej Akademii Nauk. Instytucjonalnymi analizami porównawczymi zajmuje się od ukazania się *Narodowych stylów zarządzania* (1984). Rezultaty swoich badań zawarł w monografiach *Bankowość międzynarodowa* (2004), *Nanofinanse* (2012). Podręcznik *Komparatystyka finansów* (2015) został rekomendowany przez Komitet Nauk o Finansach PAN.

www.edu-libri.pl

Wydawnictwo edu-Libri jest oficyną wydawniczą e-publicacji naukowych i edukacyjnych.

Współpracujemy z doświadczonymi redaktorami merytorycznymi oraz technicznymi specjalizującymi się w przygotowywaniu publikacji naukowych i edukacyjnych. Stawiamy na jakość i profesjonalizm łączone z nowoczesnością, a najważniejsze dla nas są przyjemność współtworzenia i satysfakcja z dobrze wykonanego zadania.

Nasze publikacje (drukowane i elektroniczne) są dostępne w księgarniach stacjonarnych i internetowych oraz w czytelnich on-line ibuk.pl, osbi.pl i nasbi.pl – szczegóły na stronie wydawnictwa.

